

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA İLKÖĞRETİM OKULU
MÜDÜRLERİNİN ROLÜ ve KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA
İLİŞKİN GÖRÜŞ ve ÖNERİLERİ**

GÖZDE UZUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

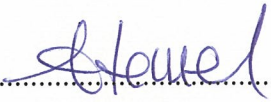
Yrd. Doç. Dr. ALİ TEMEL

İstanbul, Aralık 2009

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

14.12.2009 tarihinde tezinin savunmasını yapan Gözde UZUN'na ait "Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rolü ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.


Prof. Dr. Münevver ÖLÇÜM ÇETİN
(Başkan)


Yrd. Doç. Dr. Ali TEMEL
(Üye)
(Danışman)


Yrd. Doç. Dr. Mürşide ÖZGELDİ

ÖNSÖZ

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından “Toplum özürlülüğü nasıl anlıyor” araştırma sonuçları, toplumun tamamına yakınının engelli bireylerin eğitim almaları gerektiğini, önemli bir kısmı da engelli bireylerin akranları ile aynı ortamda (kaynaştırma eğitimi) eğitim görmeleri gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. Ancak kaynaştırma uygulamalarında pratikte birçok sorun yaşanmaktadır.

Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları ile ilgili birçok çalışma vardır. Yapılan araştırmalar kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çeşitli sorunların var olduğunu açığa çıkarmıştır. Bu çalışmanın, kaynaştırma uygulamalarının iyileştirilmesi adına, alan yazına az da olsa bir katkı sağlaması umulmaktadır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişi katkıda bulunmuştur. Öncelikle çalışmaya gönüllü olarak katılan, görüş ve önerileri ile araştırmanın verilerini oluşturan ilköğretim okulu müdürlerine çok teşekkür ederim.

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı’na, Prof.Dr. Hıfzı Özcan’a, bilimsel çalışmalar alanında sağlamış oldukları tüm destekler için çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans süresince bana her zaman cesaret veren danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Ali Temel’e sonsuz teşekkür ederim.

Değerli görüş ve önerilerine her zaman başvurduğum ve beni içtenlikle yanıtlayan Prof.Dr. Gönül Kırcaali-İftar’a teşekkür ederim.

Araştırma süresince değerli katkılarını esirgemeyen Yrd.Doç.Dr.Yasemin Ergenekon’a teşekkür ederim.

Manevi desteğini her zaman hissettiğim Doç.Dr. Aynur Gümüş’e teşekkür ederim.

Araştırma süresince bana her alanda destek sağlayan Dr. Hüseyin Moini’ye teşekkür ederim.

Motivasyon sağlayarak beni destekleyen sevgili kardeşim Prof.Dr. Cem Uzun’a teşekkür ederim.

Tezimin güvenilirlik çalışmalarında destek olan ve manevi desteğini her zaman hissettiğim arkadaşım Şeyda İşman’a teşekkür ederim.

Araştırmam süresince bana her türlü desteği veren ve beni yaşamın her alanında olduğu gibi, daima cesaretlendiren, sevgili anne ve babama sonsuz teşekkür ederim. Onlarsız bu çalışmayı gerçekleştirmem imkansız olurdu.

Canım kızıma, birlikte yürüdüğümüz bu özel yolda bana eşlik ettiği ve muhteşem deneyimlerini benimle paylaştığı için çok teşekkür ederim.

Gözde Uzun

Aralık, 2009

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLERİNİN ROLÜ ve KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞ ve ÖNERİLERİ

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinde kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan müdürlerin kaynaştırma uygulamalarındaki rolünü incelemek ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini almaktır. Araştırma, gönüllü olarak katılan on yedi ilköğretim okulu müdürü ile yürütülmüştür. Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve betimsel olarak analiz edilen bulgular niceliksel olarak sunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda, ilköğretim okulu müdürlerinin tamamının kaynaştırma uygulamalarını yararlı buldukları ancak okullarındaki uygulamaların sorumluluğunun büyük kısmını rehber öğretmenlerden bekledikleri gözlenmiştir. Müdürler, kaynaştırma uygulamalarını yürütürken, karşılaştıkları sorunların büyük bölümünün kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, öğretmenler ve diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca müdürler, kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin, öğretmenlerin, sınıf mevcudunun, okul yönetiminin ve fiziksel ortamın kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar arasında yer aldığını ifade etmişlerdir. Müdürlerin kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileri arasında ise kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin ve yöneticilerin bu konuda eğitim almaları, sınıf mevcudunun az olması, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların arttırılması yer almaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, çeşitli önerilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. En önemli öneri, kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okullarda, yöneticilerin, öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin, ailelerin, tüm öğrencilerin ve okul personelinin kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgilendirilmeleri yönündedir. Ayrıca okul yöneticilerinin, kaynaştırma uygulamalarına olumlu yaklaşımları ve kaynaştırma uygulamalarının tüm paydaşlarına bu tutumlarıyla örnek olmaları kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırabilir. Kaynaştırma uygulamalarında önemli bir sorumluluk

yüklenmiş olan okul rehber öğretmenlere, gerekli desteğin sağlanması da kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıracak öneriler arasında yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler : Özel Eğitim, Kaynaştırma, İlköğretim Okulu Müdürleri.

ABSTRACT

ROLE OF PRIMARY SCHOOL PRINCIPALS IN INCLUSION APPLICATIONS AND THEIR VIEWS AND SUGGESTIONS RELATED TO INCLUSION APPLICATIONS

The purpose of this study is to analyze the primary school principals' roles and considering their views and suggestions about inclusion applications in their schools in Istanbul. The study was completed with seventeen principals who voluntarily participated in this research. Semi-structured interview technique was conducted in the study and the collected data, analyzed by using descriptive techniques, were presented quantitatively.

Results of the study showed that all of the primary school principals found inclusion applications as beneficial but it was observed that majority of the responsibility of those applications in schools were expected from guidance counsellors. Principals stated that while conducting inclusion applications, majority of the problems they faced was due to inclusive students' families, teachers and other students' families. In addition, the principals mentioned inclusive students' families, teachers, class size, school management and physical environment are among the factors that affect the success of inclusion applications. Training principals and teachers who participate in inclusive applications, reducing the class size, providing supportive special education services, providing appropriate physical environment, and increasing physical resources are among principals' suggestions to improve the success of inclusion applications.

The findings of the research have provided many suggestions about inclusion. The most important suggestion is to give information to principals, teachers, guidance counsellors, all the parents and students, and school staff about inclusion applications in the schools that inclusive activities are done. Moreover, positive approaches of school administrators to inclusion applications and role of these positive attitudes as a sample to all people participating in inclusive activities can increase the success of inclusion applications. Providing the necessary support to guidance counsellors, who have important responsibilities

in inclusion programs, are among suggestions that can increase the success of inclusion applications.

Key words: Special education, integration, primary school principals.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
1.1. Özel Gereksinimli Birey ve Özel Eğitim	2
1.1.1. Özel Eğitimin Amacı	5
1.1.2. Özel Eğitimin İlkeleri	6
1.2. Özel Eğitim Ortamları	7
1.3. Kaynaştırma	7
1.3.1. Kaynaştırma Uygulamalarının Yasal Dayanakları	9
1.3.2. Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Unsurlar	11
1.3.2.1. Öğretmenler	11
1.3.2.2. Normal gelişim Gösteren Öğrenciler	12
1.3.2.3. Kaynaştırma Öğrencileri	13
1.3.2.4. Okul Yönetimi	14
1.3.2.5. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri	5
1.3.2.6. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Aileleri	16
1.3.2.7. Fiziksel Ortam	16
1.3.2.8. Destek Özel Eğitim Hizmetleri	16
1.4. Problem	17
1.5. Amaç	19
1.6. Önem	19
1.7. Sınırlılıklar	20

1.8. Tanımlar ve Kısaltmalar	20
1.9. İlgili Araştırmalar	20
1.9.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	20
1.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	23
1.9.3. Araştırmaların Değerlendirilmesi	25

BÖLÜM II

YÖNTEM	26
2.1. Araştırmanın Modeli	26
2.2. Evren ve Örneklem	27
2.2.1. Araştırmaya Katılan Müdürler	27
2.3. Veri Toplama Aracı	29
2.4. Veri Toplama Süreci	30
2.4.1. Görüşme Kılavuzu	30
2.4.2. Görüşme İlkeleri	30
2.5. Verilerin Dökümü ve Analizi	31
2.6. Güvenirlik	31

BÖLÜM III

BULGULAR	33
3.1. “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	33
3.1.(i) “Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	34
3.1.(ii) “Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	35
3.1.(iii) “Diğer öğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	38
3.1.(iv) “Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular.	39
3.1.(v) “Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	40
3.1.(vi) “Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?”	

Sorusuna İlişkin Bulgular	41
3.1.(vii) “Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	42
3.1.(viii) “Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	44
3.1.(ix) “Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	45
3.1.(x) “Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	46
3.1.(xi) “Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	47
3.1.(xii) “Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	48
3.2. “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir ?” Sorusuna İlişkin Bulgular	50
3.3. “Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	52
3.3. “Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?” Sorusuna İlişkin Bulgular	54
3.4. “Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?”	
Sorusuna İlişkin Bulgular	55
3.5. “Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir” Sorusuna İlişkin Bulgular	57

BÖLÜM IV

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	60
4.1. Sonuç ve Tartışma	60
4.1.1. İlköğretim Okullarında Yürütülen Kaynaştırma Uygulamaları	60
4.1.1.1. Öğretmenler İle İlgili Yapılan Çalışmalar	61
4.1.1.2. Kaynaştırma Öğrencileri İle İlgili Yapılan Çalışmalar	62
4.1.1.3. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler İle İlgili Yapılan Çalışmalar	63
4.1.1.4. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar	63
4.1.1.5. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Aileleri İle İlgili Çalışmalar	63

4.1.1.6. Fiziksel Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler	63
4.1.1.7. Sosyal Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler	64
4.1.1.8. Psikolojik Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler	64
4.1.1.9. Destek Özel Eğitim Hizmetleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar	64
4.1.1.10 Öğretimsel Uyarlamalar ve BEP İle İlgili Yapılan Çalışmalar	65
4.1.1.11. Okulda Bulunan Yardımcı Personelin Eğitimi İle İlgili Yapılan Çalışmalar	65
4.1.1.12. Yasa ve Yönetmeliklerin Uygulamaya Konulabilmesi İle İlgili Yapılan Çalışmalar	66
4.1.2. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamaları Sırasında En Sık Karşılaştıkları Sorunlar Konusundaki Düşünceleri	66
4.1.3. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Unsurlar Hakkındaki Düşünceleri	67
4.1.4 Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Rehberlik ve Denetim Süreci İle İlgili Düşünceleri	67
4.1.5. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamasının Yararlı Olup Olmadığına İlişkin Düşünceleri	68
4.1.6. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Arttırmaya Yönelik Önerileri	68
4.2. Öneriler	69
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	69
4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	70
KAYNAKÇA	71
EKLER	76

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	28
2.2. Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri	32
3.1 Müdürlerin “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	33
3.1.(i). Müdürlerin “Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	34
3.1.(ii). Müdürlerin “Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	36
3.1.(iii). Müdürlerin “Diğer öğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	38
3.1.(iv). Müdürlerin “Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	39
3.1.(v). Müdürlerin “Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	40
3.1.(vi). Müdürlerin “Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	41
3.1.(vii). Müdürlerin “Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	43
3.1.(viii). Müdürlerin “Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	44
3.1.(ix). Müdürlerin “Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	45
3.1.(x). Müdürlerin “Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	46
3.1.(xi). Müdürlerin “Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	47
3.1.(xii). Müdürlerin “Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	49
3.2. Müdürlerin “Okulunuzda kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	50
3.3. Müdürlerin “Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	52
3.4. Müdürlerin “Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	54
3.5. Müdürlerin “Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	56
3.6. Müdürlerin “Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	57

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yaşamın her alanını ve her anını kapsayan, çok kapsamlı bir kavram olan eğitim, bir davranış değişimini ifade eder (Kale, 2007:17). Bu denli geniş bir kapsama sahip olan eğitimin, farklı tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan en yaygın olarak benimseneni, eğitimi “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlar (Ertürk, 1972:12). Eğitim alanında çalışan her bilim adamının, her eğitimcinin, kendine özgü bir eğitim tanımı olabilir ve geniş bir alana sahip olması nedeniyle eğitimin değişik tanımların yapılması doğal karşılanmaktadır (Başaran, 1989:15).

Eğitim bireye, kişiye biçim verme çabasıdır. Eğitimin en önemli boyutu, gerçek bir özne olarak algılanması gereken bireylerin, kişilerin olanaklarını gerçeklik alanına taşıyacak biçimde eğitilmeleridir. İnsan hakları açısından bakıldığında ise, eğitilme, eğitimden pay alma, herkesin hakkıdır. Eğitim, eğitilenin temel hakkıdır ve çağdaş toplumlarda sadece kişiler tarafından değil, yasalar ve kurumlar tarafından da koruma altına alınmışlardır (Çotuksöken, 2003:77).

Özel gereksinimli bireylerin de eğitim hakkı korunmalı ve geliştirilmelidir. Özel gereksinimli bireylerin eğitime bakıldığında bir uçta ayrı eğitimin, diğer uçta ise birlikte eğitimin var olduğu görülmektedir. Ayrı eğitim, özel gereksinimli bireylerin, özür türüne ve derecesine göre geliştirilen programlar çerçevesinde özel eğitimciler tarafından uygulanan eğitimidir. Birlikte eğitim ise, özel gereksinimli bireylerin, normal akranlarıyla birlikte, normal sınıf öğretmenleri tarafından eğitilmeleridir (Batu, Kırcaali İftar, 2006:7).

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamlarına ilişkin “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” ilkesi benimsenmiştir. Bu ilke öğrencinin, hem engelli olmayan akranlarıyla olabildiğince bir arada olmasını, hem de eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanacağı ortama yerleştirilmesini ifade eder. Tüm özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri dikkate alındığında birçoğu için en az kısıtlayıcı eğitim

ortamı kaynaştırmadır (Sucuoğlu, Kargın, 2006:37). Kaynaştırma, “Özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesidir” (Kırcaali İftar, 1992:45).

Kaynaştırma, her türde ve düzeyde engele sahip öğrenciler için geçerlidir. Kaynaştırma uygulamalarının hem özel gereksinimli öğrenciye hem de çevresindeki bireylere (diğer öğrenciler, kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenler ve aileler) birçok yararları vardır. Ancak kaynaştırma özel gereksinimli öğrencinin sadece normal sınıf ortamına yerleştirilmesinden ibaret değildir. Başarılı kaynaştırma uygulamaları bazı unsurların gerçekleşmesine ve bazı uyarlamaların yapılmasına ihtiyaç duyar. Bu unsurlardan bir tanesi de okul yönetimidir. Yöneticilerin kaynaştırmaya ilişkin olumlu tutumları, bilgi ve yeterlilikleri, kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttıracaktır.

1.1.Özel Gereksinimli Birey ve Özel Eğitim

Her çocuğun gelişim basamakları birbirinden farklıdır ve her çocuğun bedensel, bilişsel ve duyuşsal gelişimi de birbirinden farklılıklar gösterebilir. Özel gereksinimli çocuklar bu alanlarda yaşlılarından farklılaşan bireylerdir. Akçamete’ye (2009:32) göre, özel gereksinimi olan çocuklar, bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri normdan (altında ve üstünde olabilir) oldukça farklılaşan çocuklardır. Farklılıkların derecesi bir çocuğun özel gereksinimi olduğunu ve bu nedenle özel eğitim hizmetleri için seçilebilir olduğunu belirler. Bu çocukların gereksinimlerinin karşılanabilmesi ve eğitimden fayda görebilmeleri için bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ve ilgili hizmetlere gereksinimleri vardır. Özel gereksinimli çocuklar terimi öğrenme güçlüğü çeken çocukların yanı sıra performansı üstün olanları da kapsar.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (ÖEHY), özel gereksinimli bireyler “özel eğitime ihtiyacı olan birey” olarak adlandırılmış ve “ çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2006).

Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar değişik şekillerde sınıflandırılabilir. ÖEHY’nde sınıflandırma şu şekilde yapılmaktadır:

- **Zihinsel yetersizliği olan birey:** zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir.
- **İşitme yetersizliği olan birey:** işitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Görme yetersizliği olan birey:** görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Ortopedik yetersizliği olan birey:** hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Serebral palsili birey:** doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Dil ve konuşma güçlüğü olan birey:** dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Özel öğrenme güçlüğü olan birey:** dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Birden fazla yetersizliği olan birey:** birden fazla alanda görülen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey:** yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.

- **Süreğen hastalığı olan birey:** sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Otistik birey:** sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan birey:** Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren, bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- **Üstün yetenekli birey:** zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.

Özel eğitim ise, yaşlılarından farklı gelişen bireylerin eğitim-öğretim faaliyetlerini kapsar. Özel eğitim birçok bakış açısına göre tanımlanabilir. Ataman (2003:19), özel eğitimi “Çoğunluktan farklı, özel gereksinimli çocuklara sunulan, yetersizliklerin engele dönüşmesini engelleyen ve o bireyi kendine yeterli hale getirerek bağımsız, üretici ve toplumla kaynaşabilen bireyler olmalarını destekleyecek becerilerle donatan ve üstün özellikli olanları kapasitelerinin en üst seviyesine çıkabilmeyi sağlayan eğitim” olarak tanımlar. Kırcaali-İftar’a (1998:33) göre özel eğitim, “Ortalama öğrenci özelliklerinden farklı özelliklere sahip öğrencilere, bağımsız yaşama olasılığını en üst seviyeye çıkarmayı hedefleyen, bireyselleştirilmiş eğitim hizmetleri” dir. Özsoy, Özyürek ve Eripek (2001:7)ise özel eğitimi, “Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için, özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve bu çocukların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamında sürdürülen çalışmalar” olarak tanımlamışlardır. Eripek’e (2008:4) göre, özel eğitimin genel eğitimden en önemli farkı; öğretimin bireysel olarak planlanması, daha sistematik olarak uygulanması ve değerlendirilmesidir. ÖEHY’de, özel eğitimin tanımı, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri

ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” şeklinde yer alır.

2002 yılında, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile “2002 Türkiye Özürlüler Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Türkiye’de özürlülerin sayısı, oranı, sosyo-ekonomik sorunlar, beklentileri, özürlülük türü, özrün oluş sebebi, bölgesel farklılıkların ölçülmesi ile süreğen hastalığa sahip olma oranlarının ölçülmesi hedeflenmiştir. Araştırma bulgularına göre özürlü olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29’dur. Bu verilere göre ülkemizde 8.431.937 kişi özürlü olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlülerin oranı % 2.58 iken (1.8 milyon kişi) süreğen hastalığı olanların oranı ise % 9.70 dir (6.6 milyon kişi). Genel nüfusun %12,9’u okuma yazma bilmezken, engellilerde bu oran 3 kat daha fazladır (%36,3).

Tamamlanmış eğitim durumuna göre özürlü nüfus oranı verileri de genel nüfusa göre oldukça düşüktür. Özürlülerin yaklaşık % 41’i, süreğen hastalığı olanların yaklaşık % 47.10’u ilkökul mezunudur. İlkokul sonrası eğitim düzeyi ise oldukça düşüktür. Yüksek okula devam eden özürlü oranı % 2.24, süreğen hastalığa sahip olanlarda ise % 4.23’dür (T.C.Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2009).

Araştırma bulguları engelli bireylerin eğitim alma oranlarının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyinin doğrudan yaşam kalitesini etkileyen bir gösterge olduğu düşünüldüğünde, özel eğitim hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kırcaali- İftar’a (1998:4) göre, yaşadığımız çevreyi özel gereksinimli bireylerin kullanabilecekleri hale getirerek ve ayrıca özel eğitim aracılığıyla, özel gereksinimli bireylere bilgi ve beceri kazandırarak, özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşam içinde bağımsız olarak yaşayabilir hale gelmelerini sağlamak mümkündür.

1.1.1. Özel Eğitimin Amacı

Genel olarak özel eğitimin amacı, özel gereksinimli bireylerin, gerçek yaşamda olabildiğince bağımsız yaşantılar sürdürebilmelerini sağlamaktır. ÖEHY’nde, özel eğitimin amaçları şu şekilde yer alır:

Özel eğitim, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

a) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

b) Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını, amaçlar.

1.1.2. Özel Eğitimin İlkeleri

Özel eğitimin temel ilkeleri ÖEHY'nde şu şekilde belirtilmiştir:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

1.2. Özel Eğitim Ortamları

Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamlar aşağıdaki üç okul türüyle sağlanmaktadır.

Özel eğitim okulları: Gündüzlü ya da yatılı özel eğitim okullarıdır. Bu okullardaki öğrenciler bir engel grubunda benzer özellikler gösteren öğrencilerdir. Ayrı özel eğitim okulları; İlköğretim okulları, Eğitim uygulama okulları, İş eğitim merkezleri, İş okulları ve Meslek liseleridir.

Normal eğitim okullarındaki özel eğitim sınıfları: Normal eğitim okullarının bünyesinde yer alan özel eğitim sınıflarıdır. Birçok ülkede orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli çocuklar için uygun bir eğitim modeli olarak kabul edilir. Özel gereksinimli öğrenciler akranlarıyla aynı okulda ancak sadece bu sınıflarda eğitim alırlar. Ders saatleri dışında diğer akranlarıyla birlikte olabilirler.

Normal eğitim okullarındaki normal sınıflar: Kaynaştırma olarak adlandırılan bu uygulamada özel gereksinimli öğrenci diğer yaşlılarıyla aynı sınıfta eğitim alır. Tam zamanlı kaynaştırma, kaynak oda destekli kaynaştırma ya da yarı zamanlı kaynaştırma şeklinde uygulanır.

1.3. Kaynaştırma

Son yıllarda eğitim alanında kaynaştırma, özellikle de, özel eğitim alanında sıkça yer alan bir kavramdır. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda kaynaştırma, geniş bir uygulama alanı oluşturmaktadır. En basit şekliyle “özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitim almaları” şeklinde tanımlanabilen kaynaştırma, esasen engelli öğrencilerin sadece normal sınıf ortamına yerleştirilmesi anlamına gelmeyip, beraberinde birçok teknik uygulamayı da kapsayan, ayrıca ekip çalışmasını gerektiren bir süreçtir.

Bu araştırmanın temelini oluşturan kavram olması nedeniyle, kaynaştırmanın çeşitli tanımlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Kaynaştırma, “ Özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesidir” (Kırcaali İftar, 1992:45). Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sürecine katılmalarıdır (Lewis, Doorlag, 1983:3). ÖEHY’nde ise kaynaştırma, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan

akranları ile birlikte resmi ve özel; okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır” şeklinde tanımlanmıştır. Bailey ve Plessis’e (1997:431) göre kaynaştırma okullarda gerek yönetim açısından, gerekse perspektif açısından önemli değişiklikler gerektiren bir süreçtir.

Kaynaştırma her türde ve düzeyde engele sahip öğrenciler için geçerlidir. Hangi öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına dahil edileceğine karar verirken en az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi dikkate alınmalıdır. Bu ilke, özel gereksinimli öğrencilerin normal yaşlılarıyla olabildiğince çok bir arada bulunmasını ve eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanmasını sağlayacak eğitim ortamlarına yerleştirilmesi gerektiğini öne sürer (Kırcaali İftar, 1998:18).

Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamları, en az kısıtlayıcı ortamdaki en fazla kısıtlayıcı ortama doğru şöyle sıralayabiliriz (Batu, Kırcaali İftar, 2006:8).

Tam zamanlı kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydı normal sınıftadır ve tüm gün o sınıfta eğitim alır. Özel gereksinimli öğrenci, aynı zamanda bireysel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için destek hizmetlerden yararlanabilir.

Kaynak oda destekli kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydı normal sınıftadır ancak özel gereksinimli öğrenci, gereksinim duyduğu derslerde kaynak odada özel eğitim öğretmeninden destek alır.

Yarı zamanlı kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır ve öğrenci başarılı olduğu derslerde kaynaştırma sınıfında eğitim alır.

Özel eğitim sınıfı: Özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır. Öğrenci sadece ders saatleri dışında diğer akranlarıyla birlikte olabilmektedir. Özel eğitim sınıflarında aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

Gündüzlü özel eğitim okulu: Özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır ve öğrenci aynı engel grubundaki öğrencilerle birlikte eğitim alır.

Yatılı özel eğitim okulu: : Özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır ve öğrenci aynı engel grubundaki öğrencilerle birlikte geceleri de okulun yatahanesinde kalarak eğitim alır.

Özel gereksinimli öğrencinin en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleştirilmesi en sağlıklı yerleştirme şeklidir. Kaynaştırma, tüm engel grupları için en az kısıtlayıcı

eğitim ortamı sunmaktadır. Bilimsel araştırmalar, kaynaştırma uygulamalarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında ayrı özel eğitim okullarında sağlanan eğitimden daha yararlı olduğunu göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan elde edilen verilere göre, Türkiye'de 2008-2009 öğretim yılında kaynaştırma uygulamalarına devam eden ilköğretim okulu öğrenci sayısı 42.647'dir. Kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ilköğretim okulu sayısı ise 7753' tür (MEB, 2009).

1.3.1. Kaynaştırma Uygulamalarının Yasal Dayanakları

Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları, 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile yasal olarak başlamıştır. Bu kanunda özel gereksinimli öğrencilerin akranları ile birlikte eğitim almaları ve okul yönetiminin bu konuda önlemler alması gerektiği yer almıştır. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun 4. maddesinde "Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında, normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır" hükmü yer almaktadır. Ancak bu maddenin içeriği açık bir şekilde belirlenmemiş ve gereğince anlaşılıp uygulanamamıştır.

1985 yılında Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği yayınlanmış ve 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun 4. maddesinde yer alan "durumları ve özellikleri uygun olan" ifadesi yerine bu yönetmeliğin 70. maddesinde "yatılı özel eğitim okuluna alınmayı gerektirmeyen" ifadesi kullanılmıştır. Bu yönetmeliğin 70. maddesi "yatılı özel eğitim okuluna alınmayı gerektirmeyen özel eğitime muhtaç çocuklar için il içindeki diğer okullarda özel eğitim tedbirleri alınır" hükmü yer almaktadır. Aynı yönetmeliğin 71. maddesinde ise, "Resmi ve özel ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullarda özel sınıf açılmadığı durumlarda özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflara devam ettirilmesi ve destek olarak da okul içinde açılacak olan yardımcı dersliklere gönderilmesi" hükmü yer alır. Aynı şekilde 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nda olduğu gibi, bu yönetmelik de belirsizlikler içermektedir.

1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile, ilk defa kaynaştırma uygulamaları sistemi oluşturulmuş ve kararnamede erken eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim ve kaynaştırma kavramları ayrıntılı olarak yer almıştır (Sucuoğlu, 2004:15). Kararnamenin 12. maddesinde "Özel eğitim gerektiren

bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür” hükmü yer almaktadır. Bu maddenin uygulamada daha fazla ayrıntıya yer verdiği görülmektedir. 14. maddede ise ilk kez mevzuata giren destek eğitim ile ilgili şu hüküm yer alır: “Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır. Herhangi bir eğitim kurumuna devam edecek durumda olmayan, zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylere yetersizlikten etkilenme düzeyine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programları uygulanır.”

1988 yılında yayınlanan “Özel Gereksinimli Çocukların Normal Sınıflara Kaynaştırılması Yoluyla Eğitimi” konulu genelgede kaynaştırma, literatürdeki tanımına en uygun şekliyle ele alınmıştır (Uysal, 2003:121).

1990 yılında düzenlenen XIII. Milli Eğitim Şura kararları doğrultusunda 1991 yılında 1. Özel Eğitim Konseyi toplanmıştır. Bu konseyde alınan kararlar içerisinde kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması ve kapsamının genişletilmesi de yer almaktadır (Kargın, 2004:7).

1992 yılında “Zihin Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği” yayınlanmış ve ilkokullarda yapılacak özel eğitim uygulamaları ayrıntılı olarak bu yönetmelikte yer almıştır (Uysal, 2003:121).

Son olarak 2000 yılında “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte özel gereksinimli bireylere sunulacak özel eğitim hizmetleri, tanılama aşamasından başlayarak yerleştirme ve değerlendirme hizmetleri şeklinde ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Kaynaştırma ayrı bir bölüm olarak yönetmelikte yer almıştır. Yönetmelikte özel eğitim hizmetlerinin bireylerin yetersizliklerine göre değil de, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre planlanması gerektiğine değinilmiştir (MEB, 2000).

31 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren ÖEHY şu anda uygulanmakta olan en son yönetmeliktir. Bu yönetmeliğin amacı; “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektir” (MEB, 2006). Bu yönetmeliğin, 2000 yılında yürürlüğe giren

yönetmelikten farkı, kaynaştırma uygulamaları ve dikkat edilmesi gereken unsurları daha detaylı olarak açıklamasıdır.

1.3.2. Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Unsurlar

Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin sadece genel eğitim sınıfına yerleştirilip bırakılması demek değildir. Kaynaştırma uygulamalarının başarılı olabilmesi için bazı düzenlemelerin/uyarlamaların yapılması, genel ilkelerin yerine getirilmesi ve temel ölçütlerin karşılanması gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006:62). Kaynaştırmanın başarısını etkileyen unsurlar olarak; öğretmenler, normal gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencileri, okul yönetimi, kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri, fiziksel ortam ve destek özel eğitim hizmetleri sıralanabilir.

1.3.2.1. Öğretmenler

Öğretmenler, kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen en önemli unsurlardan bir tanesidir. Öğretmenin kaynaştırma hakkındaki düşüncesi ve kaynaştırma öğrencisine karşı tutumu kaynaştırmanın başarısını arttırabilir.

Kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerde bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir (Batu, Kırcaali İftar, 2006:23-24):

- Değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarında ekip içinde yer almak.
- Özel gereksinimli öğrencinin yararlanabileceği şekilde öneriler geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak.
- Özel gereksinimli öğrencilerin aileleriyle etkileşimde olmak ve onlara danışmanlık yapmak.
- Özel gereksinimli öğrenciler için öğretimi bireyselleştirmek.
- Sınıftaki tüm çocuklar için eşit eğitsel fırsatlar yaratmak.

Kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin bu özelliklere sahip olmaları kaynaştırmanın başarısını arttıracaktır.

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ve kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutumları diğer öğrenciler için de model olacak ve onların da özel gereksinimli öğrenciyi benimsemelerini kolaylaştıracaktır. *Çocukların engelli*

akranlarına yönelik tutum ve davranışları, öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından etkilenmektedir. Eğer sınıf öğretmeni bireysel farklılıkları kabul ediyor ve farklılıklara saygı gösteriyorsa; bu düşünceleri ve dolayısıyla davranışları, sınıfta farklılıkları kabul eden ortam yaratılmasını sağlayacaktır (Sucuoğlu, Kargın, 2006:272).

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli birey ve kaynaştırma konularında bilgilendirilmeleri, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinde olumlu değişiklikler yaratmaktadır (Batu, Kırcaali İftar, 2006:25). Türkoğlu (2007:165) tarafından yürütülen bir araştırmada, kaynaştırma uygulamaları konusunda yapılan bilgilendirme çalışmalarının, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin düşüncelerini olumlu etkilediği görülmüştür. Ayrıca, bilgilendirme çalışmaları öncesinde kaynaştırma eğitimine sıcak bakmayan öğretmenlerin, bilgilendirme çalışmaları sonrasında kaynaştırma uygulamalarının oldukça yararlı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Öğretmenler kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında en önemli unsurlardandır. Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin olumlu tutumlarının yanı sıra sınıf içerisinde yapacakları fiziksel düzenlemeler ve öğretimsel uyarlamalar kaynaştırmanın başarısını arttıracaktır.

Rehber öğretmenler de kaynaştırma uygulamalarında etkin rol alırlar. Özel gereksinimli öğrencinin RAM'a yönlendirilmesiyle başlayan süreçte, sınıf öğretmenlerinin bilgilendirilmesi, aileler ve kaynaştırma öğrencileriyle görüşmeler yapılması gibi, rehber öğretmenin sorumlulukları artmaktadır.

1.3.2.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler

Kaynaştırmanın başarısını etkileyen başka bir unsur özel gereksinimli öğrencilerin birlikte eğitim gördüğü diğer öğrencilerdir. Bu öğrencilerin özel gereksinimli akranlarını benimsemeleri kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyecektir. Onların özel gereksinimli öğrencileri benimseyebilmeleri ise özel gereksinimli öğrenci hakkında önceden bilgilendirilmelerine ve hazırlanmalarına bağlıdır. Normal gelişim gösteren öğrenciler, özel gereksinimli öğrencinin duygusal, davranışsal, ve bilişsel özelliklerine ilişkin bilgilendirilmelidirler (Sucuoğlu ve Kargın, 2006:63).

Turhan (2007:81) tarafından yürütülen bir araştırmada, normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda normal gelişim gösteren öğrencilerin çoğunun, kaynaştırma uygulamasına olumlu bakmadıkları ve kaynaştırma öğrencilerinin genel eğitim sınıflarında bilgi ve becerileri tam olarak edinemeyecekleri görüşünde oldukları gözlenmiştir. Ayrıca, normal gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlar sergilediklerini ve problem davranışların çözümüne yönelik olarak da, kaynaştırma öğrencileriyle aynı sınıfta öğrenim görmek istemediklerini, onların ayrı sınıf veya okullarda eğitim almalarının daha uygun olacağını ifade etmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırabilmek için sınıf öğretmenin, normal gelişim gösteren öğrencilerle gerçekleştirilebileceği bazı etkinlikler vardır, onları şu şekilde sıralayabiliriz (Batu, Kırcalı İftar, 2006: 28-33).

- Normal sınıf öğrencilerini özür türleri ve özellikleri konusunda bilgilendirmek.
- Normal sınıf öğrencileriyle toplantılar düzenlemek.
- Normal sınıf öğrencilerinin kendilerini özel gereksinimli bireylerin yerine koyma (canlandırma) çalışmaları yapmak.
- Sınıfa deneyimli konuklar çağırmak ve deneyimlerini paylaşmasını sağlamak.

Zaman zaman sınıf içinde özel gereksinimli öğrenci için çeşitli uyarlamalar yapmak gerekebilir. Bu uyarlamaların sınıftaki öğrencilere önceden bildirilmesi, onların kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarını kabullenmelerini kolaylaştıracaktır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006:63).

Akranları tarafından kabul görmeyen özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma mutsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrenciler tarafından kabul görmelerini ve etkileşim kurmalarını sağlayacak ortamların yaratılması gerekmektedir.

1.3.2.3. Kaynaştırma Öğrencileri

Özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma uygulamasına hazırlanması kaynaştırmanın başarısını etkileyen etmenlerden bir diğeridir. Normal eğitim ve özel eğitim ortamları, öğretim düzeni, ders programları, öğretim yöntemleri, davranışsal beklentiler, fiziksel ortam ve öğrenci sosyalleşmesi bakımından birbirlerinden farklılaşır. Bu nedenle özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma uygulamalarında

normal sınıfın gereklerini yerine getirebilme konusunda hazırlanması gerekmektedir. Hazırlık sırasında yararlanılabilecek etkinlikler; sınıfta gerekli olabilecek becerilerin kazandırılması, sosyal beceri öğretimi, günlük rutin işlerin öğretimi ve benzeri çalışmalardır (Batu, 2003:23).

Sosyalleşme eksikliği, kaynaştırma öğrencisinin sınıf içinde kabul görememesine yol açan en önemli nedenlerdendir. Böyle bir sorunu aşabilmek için, kaynaştırma öğrencisine, kaynaştırma uygulamasına başlamadan önce sosyalleşme ile ilgili etkinlikler düzenlenmelidir (Batu, Kırcaali İftar, 2006:36).

Kaynaştırma öğrencisi için yapılacak çalışmalar, hazırlık çalışmalarından sonra kaynaştırma öğrencisinin gelişiminin gözlenmesi ve değerlendirilmesi şeklinde devam etmelidir.

1.3.2.4. Okul Yönetimi

Okul yönetimi, kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen en önemli unsurlardan bir tanesidir. Özel gereksinimli çocuk ve ailesinin, okula geldiklerinde ilk karşılaştıkları kişiler okul yöneticileridir. Özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma uygulamalarına dahil edileceği sürecin ilk başında yöneticilerin tutumu çok önemlidir. Daha sonraki kaynaştırma uygulamalarının işlevselliğinde de yönetimin büyük rolü olduğu görülmektedir.

Okul yönetiminin kaynaştırmaya olan inancı, kaynaştırma uygulamalarında yer alan herkesi etkilemektedir. Okul yönetiminin kaynaştırmaya ilişkin olumlu inançlarının olması, diğer personelin özel gereksinimli öğrenciye karşı tutumunun da olumlu olma olasılığı artacaktır (Batu, Kırcaali-İftar, 2006:39). Ayrıca, okul yönetiminin kaynaştırmaya ilişkin olumlu görüşlerinin olması, gerek diğer öğrenciler, aileler ve gerekse kaynaştırmayı etkileyen diğer unsurlar ile ilgili sorunların aşılmasında öğretmene destek olacaktır (Uysal, 1995:24).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde müdürlerin görev, yetki ve sorumluluklarının yer aldığı kısımda müdürlerin, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve personeli denetlemeye yetkili oldukları belirtilir. Diler'e (1998:158) göre, müdür bu yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında kaynaştırma takımında lider konumundadır. Ayrıca okul müdürü diğer görevlilerin de durumdan haberdar edilmesi ve tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesinde de görevli olmalıdır. Ayrıca okul

müdürü, okul genelinde bir kaynaştırma politikasının oluşturulmasına çalışmalıdır (Kargın, 2004:10).

Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yapılacak çalışmalarda, fiziksel ortamın düzenlenmesinde, sınıflara verilecek öğrenci sayısında, araç-gerecin sağlanmasında ve okulda bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesinde kolaylık sağlayabilecektir (Batu, 2003:23).

Genel olarak okul yönetimi, kaynaştırma uygulamalarında olumlu bir yaklaşım sergilemektedir (Friend, Bursuck, 2006:17). Bailey ve Plessis (1997:437), okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumlarını inceleyen bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçları, yöneticilerin teorik olarak kaynaştırma eğitimini benimsediklerini göstermiştir. Ancak pratikte, yöneticiler kaynaştırmanın normal öğrencileri olumsuz etkileyebileceğini ve sınıflarda dersin bölünmesine neden olabileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışma sonuçları yöneticilerin, kaynaştırmanın temel kavramlarına olumlu yaklaştıklarını, ancak uygulamada ihtiyatlı bir yaklaşım sergilediklerini göstermiştir.

1.3.2.5. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri

Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, kaynaştırma uygulamalarının her aşamasında etkin bir role sahiptir. Kaynaştırmaya olumlu yaklaşan aileler, öğretmenlerle kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik işbirliği içerisine girmektedirler.

Kargın ve arkadaşlarının (2003:62) yaptığı bir araştırmada, özel gereksinimli çocuğu olan anne babalara çocuklarının hangi ortamda eğitim almalarını tercih ettikleri sorulmuş ve büyük bir çoğunluğunun normal sınıfı tercih ettiği belirlenmiştir. Veliler ikinci olarak normal okulda özel eğitim sınıfını ve üçüncü olarak ise gündüzlü özel eğitim okulunu tercih etmişlerdir. Kaynak oda eğitimi ile yatılı özel eğitim okulu en düşük tercih sıralamasında yer almıştır.

Aileler, genel olarak kaynaştırma uygulamalarına pozitif yaklaşmaktadırlar. Aileler kaynaştırmanın akademik yönden yararlı olduğunu, daha önemlisi ise sosyal yönden etkili olduğunu belirtmektedirler. Çünkü öğrenciler önemli sosyal becerileri genelde akranlarıyla okulda geçirdikleri zamanda edinmektedirler (Williams ve Reisberg, 2003:208).

Batu ve Kırcaali-İftar (2005:39-40), kaynaştırmanın başarıyla uygulanabilmesi için kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile gerçekleştirilebilecek etkinlikleri şu şekilde sıralamışlardır:

- Ailelerle düzenli toplantılar yapmak.
- Ailelere bilgilendirici konuşmalar, seminerler düzenlemek.
- Her aşamada aileyi de işe katmak.
- Çocuğun gelişimini aile ile paylaşmak.

1.3.2.6. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Aileleri

Normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri de kaynaştırma hazırlıklarında yer alması gereken bir gruptur. Bu grubun kaynaştırma öğrencilerini kabul eder bir tutumda olmaları, normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarının oluşmasında son derece etkili olabilmektedir. Bu nedenle bu ailelere de kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri düzenlenmelidir (Batu ve Uysal, 2009:132).

1.3.2.7. Fiziksel Ortam

Fiziksel ortam kaynaştırmanın başarısını etkileyen bir diğer unsurdur. Fiziksel ortam sınıf-içi ve okul olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır. Her iki kısmın da özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi gerekir.

Fiziksel ortamla ilgili önemli bir başka husus ise, sınıf mevcududur. Bu konu Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliğinde, “sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir” şeklinde ifade edilmektedir. Sınıf mevcudunun çok fazla olduğu sınıflarda etkili kaynaştırma uygulamalarını gerçekleştirmek mümkün olamamaktadır.

1.3.2.8. Destek Özel Eğitim Hizmetleri

Kaynaştırma en basit tanımıyla özel gereksinimli öğrencilerin normal akranlarıyla aynı ortamda eğitim almaları şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak kaynaştırma uygulamalarının başarısında öğrenciye ve/veya öğretmene gerekli destek hizmetlerin sağlanması önemli bir yer tutar. Bu hizmetler özel eğitim destek hizmetleri olarak adlandırılır ve üç şekilde gerçekleştirilebilir. Bunlar:

Kaynak oda eğitimi; Özel gereksinimli öğrencinin eğitim gereksinimlerinin tümünün normal sınıfta karşılanamadığı durumlarda, bu öğrencinin kendi sınıfından alınarak kaynak odada eğitim görmesidir. Kaynak oda eğitimi, özel eğitim öğretmeni tarafından bireysel ya da küçük grup eğitimi olarak verilir. Bu eğitimin amacına ulaşabilmesi için kaynak oda öğretmeni ile sınıf öğretmenin yakın iletişim ve işbirliği içinde olması gerekmektedir. Kaynak odada öğretmenle daha yakın çalışma fırsatı bulan kaynaştırma öğrencisi kendi sınıfında da aynı yakınlığı bekleyebilmekte ve bu da, kendi sınıfında zorlanmasına yol açabilmektedir (Kırcaali İftar, Uysal, 1999:4).

Sınıf içi yardım; Bu destek hizmet kapsamında sınıf öğretmenine destek hizmet uzmanı tarafından sınıf içerisinde çeşitli şekillerde yardım sağlanması söz konusudur. Buradaki destek eğitim uzmanı, dil ve konuşma terapisti, özel eğitim öğretmeni ya da öğrenci gereksinimine bağlı olarak başka bir uzman olabilir (Batu, Kırcaali İftar, 2006:44). Sınıf-içi yardım kaynaştırma öğrencisiyle gerçekleştirilecekse, sınıf öğretmeni diğer öğrencilerle öğretim yaparken yardım sağlayan öğretmen kaynaştırma öğrencisiyle çalışır ya da bunun tam tersi de uygulanabilir. Sınıf-içi yardım kaynaştırma öğrencisi için çok yararlı olabilmekle birlikte ortamın iyi düzenlenemediği durumlarda bazı sakıncalar yaratabilmektedir (Kırcaali İftar, Uysal, 1999:4).

Özel eğitim danışmanlığı; Kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencisiyle ilgili aldıkları danışma hizmetleridir (Kırcaali İftar, Uysal, 1999:4). Özel eğitim danışmanı, bu konuda uzmanlaşmış özel eğitim öğretmeni ya da rehber öğretmen olabilir. Özel eğitim danışmanından destek hizmet almanın nedenleri arasında, davranış sorunlarını gidermek, belli derslerdeki güçlükleri yenmek, bireysel eğitim programı hazırlamak ya da eğitsel değerlendirme konusunda destek almak sayılabilir (Batu, 2000:38).

1.4. Problem

1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası ile birlikte, günümüze dek birçok özel gereksinimli çocuk kaynaştırma uygulamalarının içinde yer almıştır. 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde ise kaynaştırma ile ilgili açık ifadeler ve uygulamaya yönelik hükümler yer almıştır (Batu ve Kırcaali İftar, 2006:16). Şu anda, kaynaştırma uygulamalarının uygun şekilde yürütülebilmesi için var olan yasa ve yönetmeliklere

karşın, kaynaştırmanın uygulanışıyla ilgili çeşitli sorunlar nedeniyle Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde açıklanan işleyiş gerçekleştirilememektedir. Bu sorunlardan bir tanesi de yöneticilerin kaynaştırmayla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır (Kırcaali İftar, 2006:35). Bailey ve Plessis'e (1997:430) göre kaynaştırma, okullar içinde, gerek yönetim açısından, gerekse perspektif açısından önemli değişiklikler gerektirir.

Okul yönetiminin kaynaştırmaya olan inancı, kaynaştırma uygulamalarında yer alan herkesi etkilemektedir. Okul yönetiminin kaynaştırmaya ilişkin olumlu inançlarının olması diğer personelin özel gereksinimli öğrenciye karşı tutumunun da olumlu olması ihtimalini arttıracaktır (Batu, Kırcaali-İftar, 2006:39). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde müdürlerin görev, yetki ve sorumluluklarının yer aldığı kısımda müdürlerin, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve personeli denetlemeye yetkili oldukları belirtilir. Diler'e (1998:158) göre müdür, bu yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında kaynaştırma takımında lider konumundadır. Ayrıca okul müdürü, diğer görevlilerin de durumdan haberdar edilmesi ve tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesinde de görevli olmalıdır.

Bailey ve Plessis'in (1997:437), okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumlarını inceleyen araştırma sonuçları, yöneticilerin teorik olarak kaynaştırma eğitimini benimsediklerini göstermiştir. Ancak pratikte yöneticiler, kaynaştırmanın normal öğrencileri olumsuz etkileyebileceğini ve sınıflarda dersin bölünmesine neden olabileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışma sonuçları yöneticilerin, kaynaştırmanın temel kavramlarına olumlu yaklaştıklarını ancak uygulamada ihtiyatlı bir yaklaşım sergilediklerini göstermiştir.

Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine ve önemine inanması, kaynaştırma uygulamalarında yer alan her bir unsurun işini kolaylaştıracağından kaynaştırma başarıyla uygulanabilecektir. Yasalar bakımından diğer dünya ülkelerinden çok farklı konumda olmamıza rağmen yasaların kaynaştırma öğrencisinin lehine uygulamalara dönüştürülmesinde yöneticilerin etkisini görmezden gelmek olanaksızdır (Batu, Uysal, 2009:131).

İlköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki rolünü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle, ilköğretim okullarında yürütülen kaynaştırma

uygulamalarında müdürlerin rolünün incelenmesi, görüş ve önerilerinin alınmasının alanyazına katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.5. Amaç

Bu araştırmanın amacı İstanbul ilinde, ilköğretim okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolünün ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. İlköğretim okulu müdürlerinin;

1. Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yaptıkları çalışmalar nelerdir?
2. Kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
3. Kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili görüşleri nelerdir?
5. Kaynaştırma uygulamalarını yararları buluyorlar mı?
6. Kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileri nelerdir?

1.6. Önem

Kaynaştırma uygulamaları son yıllarda Türkiye’de hızla yaygınlaşmaktadır. Okul yönetimi, kaynaştırma uygulamalarının başarıyla yürütülebilmesi için gerekli olan önemli etmenlerden bir tanesidir. Ayrıca, kaynaştırma uygulamalarında, okul yönetimine büyük sorumluluklar düşmektedir. Müdürlerin kaynaştırma uygulamalarını benimsemeleri, kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yasal mevzuatı uygulamaya koymaları son derece önemlidir. Kaynaştırma uygulamalarında, yöneticilerle yapılan çalışmalar çok az sayıdadır. Okul yöneticileriyle yapılan bu araştırma bulgularının, kaynaştırma uygulamalarında yönetsel boyutun irdelenmesine ve kaynaştırma uygulamalarında başarının artmasına yönelik önerilerin oluşmasına olanak sağlaması umulmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 17 ilköğretim okulu müdürü ile gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla bulgular 17 müdür ile sınırlıdır.
2. Araştırma, görüşme soruları ile sınırlıdır.
3. Görüşmelerde ses kaydı yapılmasının müdürlerin düşüncelerini net bir şekilde ifade etmelerini engellediği düşünülebilir.

1.8. Tanımlar ve Kısaltmalar

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
RAM : Rehberlik Araştırma Merkezi
BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

1.9. İlgili Araştırmalar

Türkiye’de kaynaştırma ile ilgili alanyazına baktığımızda ilk yayınların 1980’li yıllarda olduğu görülmektedir. Kaynaştırma ile ilgili yapılan Türkçe yayınlar konularına göre dört grupta toplanabilir (Sucuoğlu, 2004:16). Bunlar; 1. Kaynaştırma kavramı, ilkeleri, sonuçlar ve kaynaştırma hakkında genel bilgi ile ilgili yayınlar, 2. Kaynaştırmaya ve engelli çocuklara / bireylere ilişkin tutum, görüş, bilgi, bakış açısı ile ilgili yayınlar, 3. Kaynaştırma uygulamalarına katılan öğrencilerin özellikleri ile ilgili yayınlar, ve 4. Diğer yayınlardır.

Kaynaştırma uygulamalarını, değişik yönleriyle inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlara baktığımızda, yöneticilerin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu araştırmada temel alınan unsur kaynaştırma uygulamalarında yer alan yöneticilerdir. Bu başlık altında, yöneticiler ve kaynaştırma uygulamaları konusunda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

1.9.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Çinko (2004), yaptığı bir araştırmada, ilköğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmada konuyla ilgili verileri toplamak amacıyla, kişisel bilgiler formu, tutum ölçeği ve problem çözme envanteri olmak

üzere üç ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutum düzeyi arttıkça problem çözme beceri düzeyi azalmaktadır. Yöneticilerin kaynaştırmaya ilişkin tutum puanları eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Yüksek lisans programına katılan yöneticilerin tutum puanları, bir lisans programından mezun olan yöneticilere göre daha yüksektir. Branşa göre bakıldığında, sınıf öğretmenliği branşından mezun olan yöneticilerin tutum puanları diğer anabilim dallarından mezun olan yöneticilere göre daha yüksektir. Ayrıca özel eğitimle ilgili bir eğitim programına katılan yöneticilerin tutum puanları alanla ilgili herhangi bir eğitim programına katılmayan yöneticilere göre daha yüksektir. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili bir eğitim programına devam etme durumuna bakıldığında ise, kaynaştırma eğitimiyle ilgili bir eğitim programına katılan yöneticilerin tutum puanlarının alanla ilgili herhangi bir eğitim programına katılmayan yöneticilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yıkılmış ve Sazak (2005), kaynaştırma uygulamasında yer alan ve almayan Bolu ili Merkez İlköğretim Okulu müdürlerinin, kaynaştırmaya yönelik bilgi ve görüşlerini saptamak amacıyla 7 ilköğretim okulu müdürüyle nitel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları ilköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırma uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve kaynaştırmaya karşı olumsuz tutum geliştirdiklerini göstermiştir.

Uysal (1995), zihin engelli çocukların, normal eğitim ortamlarına kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemek üzere bir araştırma yapmıştır. Betimsel yöntemle yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sorunların, kaynaştırmanın tanımı ve kapsamının belirlenmesi, kaynaştırma öğrencisinin seçimi, kaynaştırma öğrencisinin ailesinin eğitimi, denetim ve rehberlik esaslarının oluşturulması, kaynaştırma uygulamalarında yasal düzenlemelerin yetersizliği, kaynaştırma öncesi hazırlıkların yeterli olmayışı ve uygulanan programın uyarlanmasında güçlükler olduğu, konularında yaşandığı saptanmıştır.

Kargın ve arkadaşları (2003) ise kaynaştırma uygulamalarına ilişkin mevcut durumu saptamak amacıyla, öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirleyen bir çalışma yapmışlardır. Veriler “Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Durum Saptama Anketi” aracılığı ile 2566 kişiden toplanmıştır. Bu kişilerin 519’u okul yöneticisi, 907’si sınıf öğretmeni ve

1140'ı ise kaynaştırma öğrencilerinin anne-babalarıdır. Araştırmanın sonucunda, Türkiye'de kaynaştırmaya ilişkin birçok problem olduğu görülmüştür. Çalışmanın yöneticilerle ilgili bulguları ise şöyledir: Okul müdürlerinin büyük çoğunluğu okullarının kaynaştırma çalışmaları için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak da sırasıyla, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, okulun fiziksel koşullarının uygun olmaması, sınıf öğretmenlerinin isteksiz oluşu, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması ve diğer öğrencilerin ailelerinin isteksiz olması şeklinde ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma konusunda eğitim almamışlardır. Ancak okul müdürleri kaynaştırmaya yönelik daha fazla bilgi almaya gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Müdürlerin gereksinim duydukları konuların sırasıyla; farklı engel gruplarına ilişkin, fiziksel koşulları uyarlamaya ilişkin, kaynaştırma konusundaki yasal düzenlemelere ilişkin, sınıf öğretmenlerinin kabulü ve desteğine ilişkin olduğu görülmüştür. En az gereksinim duyulan konu ise diğer öğrencilerin velilerini bilgilendirmedir. Ayrıca okul müdürlerinin büyük bir kısmı kaynaştırma öğrencisi okula gönderilmeden önce kendilerine bilgi verilmediğini belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin yine büyük çoğunluğu kaynaştırma öğrencisi gelmeden önce ortam, öğretmen ve diğer öğrencilerin kaynaştırmaya hazırlanmadıklarını, bunun nedeni olarak da yeterli bilgiye sahip elemanlarının olmayışı, zaman ve kaynakların sınırlı oluşu şeklinde belirtmişlerdir. Son olarak müdürlerin tamamına yakını, kaynaştırma uygulamaları için herhangi bir destek almadıklarını ifade etmişlerdir.

Kaya (2003), 573 sayılı Kanun Hükmü'nde Kararname ve ilgili yönetmeliklerle açıklanan kaynaştırma uygulamalarının, 2000-2001 öğretim yılı içerisinde Ankara ilinde nasıl düzenlendiğinin incelenmesi amacıyla, kaynaştırma uygulamalarında yer alan okullardaki yönetici, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerine anket uygulamıştır. Yapılan araştırma sonucunda anket uygulanan bireylerin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu, kaynaştırma uygulamalarına karşı olumlu tutum göstermedikleri ve yapılan çalışmaların yetersiz olduğu saptanmıştır.

Aydın ve Şahin (2002) ise yaptıkları bir araştırmada, kaynaştırma programının uygulandığı okullardaki uygulamalarla, özel eğitim hizmetleri yönetmeliğini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda, okul yöneticileri, öğretmen ve rehber öğretmenlerle yapılan görüşmelerden, bazı yönetmelik maddelerinin uygulandığı, bazı yönetmelik maddelerinin kısmen uygulandığı, bazı yönetmelik

maddelerinin ise uygulanmadığı bulunmuştur. Yönetmelikle uygulamanın benzer olduğu durumlar şunlardır; Öğrenci kayıtları (yönetici), kayıt olan öğrencilerin yetersizlik türleri (yönetici), sınıf tekrarı (yönetici, öğretmen), aile ile işbirliği (rehber öğretmen, öğretmen), öğretmenlere yönelik hizmetler (rehber öğretmen). Yönetmeliklerin kısmen uygulandığı durumlar; Sosyal kabul için önlem alma (öğretmen), kurumdaki fiziksel, sosyal ve psikolojik ortam düzenlemesi (yönetici) dir. Yönetmelikle uygulamanın farklı olduğu durumlar ise; Sınıf mevcudu (yönetici), sosyal kabul için önlem alma (öğretmen), öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını belirleme (öğretmen), bireyselleştirilmiş eğitim programının uygulanması (öğretmen), aile ile işbirliği (öğretmen) dir.

1.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bailey ve Plessis (1997), yöneticilerin, kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırma, okul öncesi, ilköğretim, özel eğitim okulu ve lisede görevli 190 yönetici ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan yöneticilere, kaynaştırma uygulamaları ile ilgili düşünce ve duyguları sorulmuştur. Yöneticilerin 14'ü kaynaştırma uygulamalarına tamamen karşıt olduğunu, 37'si karşıt olduğunu, 124'ü destekleyici olduğunu, 15'i de çok destekleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Yöneticiler genel olarak kaynaştırmanın, engelli öğrencilerin haklarını koruyan ya da destekleyen sosyo kültürel bir uygulama olduğunu belirtmişlerdir. Okulların, toplumun küçük birer aynaları olduğunu ve bu nedenle de birbirlerinden farklı özellikleri olan öğrencilere sahip olmanın önemli bir özellik olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları, yöneticilerin bakış açısının, kaynaştırmanın engeli olan öğrenciler için olumlu fakat engeli olmayan öğrenciler için gerekli olmadığı yönündedir. Ayrıca yöneticilerin, kaynaştırma uygulamalarının, normal gelişim gösteren öğrenciler için bazen zararlı olabileceği ve kaynaştırma öğrencisinin olmasının, bir sınıfta karmaşaya neden olabileceği yönünde görüşleri vardır.

Bir diğer çalışma Praisner'a (2003) ait, ilkokul yöneticilerinin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin tutumları konulu çalışmasıdır. Çalışma, 408 ilkokul yöneticisiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde okulun özellikleri, ikinci bölümde yöneticilerin demografik bilgileri, üçüncü bölümde ağır düzeyde engele sahip öğrenciler hakkında yöneticilerin tutumları, dördüncü bölümde ise müdürlerin farklı yetersizliğe sahip öğrenciler için

en uygun yerleştirme hakkındaki tutumları yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre yöneticilerin % 21.1'i kaynaştırma uygulamalarından memnun olduğunu belirtmiştir. Yöneticilerin % 2.7'si ise olumsuz görüşlere sahiptir. Yanıtlayanların %76.6'sı ise belirsiz aralıktadır. Yanıtlara göre, katılımcıların çoğu kağıt üzerinde kaynaştırma hakkında oldukça olumlu tutum sergilediklerken, uygulamaya geçildiğinde aynı oranda olumlu yaklaşım görülmemiştir. Belirsizlerin oranının yüksek olması, bu nedenledir. Yöneticilerin çoğu özel gereksinimli ğrenci için en uygun yerleştirmenin kaynaştırma olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kaynaştırma ile deneyim arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Özel gereksinimli çocuklarla, ne kadar olumlu deneyim elde edilirse, çocukların yerleştirilmesi o kadar az kısıtlanmaktadır ve bu, her seviyede yetersizliği olan ocuk için geçerlidir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları, genel eğitim sınıflarında kaliteli kaynaştırmanın önemini ve çocukların yetersizlikleri nedeniyle aşağılanmamaları gerektiğini vurgulamıştır.

Barnett, Carol, Monda-Amaya, Lisa (1998), yöneticilerin kaynaştırmaya ilişkin bilgi ve tutumlarını inceleyen bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma lekleri random olarak seçilen 115 yöneticiye gönderilmiştir. Bu ölçeklerde başarılı kaynaştırma eğitimi ile ilgili tanımlamalar, yönetim biçimleri, eğitim yöntemlerinin etkililiği bölümleri yer almaktadır. Belirgin bir tanımlama yapılmamakla birlikte, kaynaştırma uygulamalarının hafif düzeydeki engeli olan öğrenciler için en uygun yöntem olduğunu genel olarak belirtmişlerdir. Ek olarak, sonuçlar öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları için yeterince donanımlı olmadığını göstermiştir. Ve yöneticilerin bu uygulamalarla ilgili bilinç düzeyleri ya da farkındalıkları arttıca bulgulardaki anlamlılık da artmaktadır.

Garver, Pinhas ve Schmelkin'e (1989) ait bir araştırmada öğretmenler ve yöneticilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, yöneticiler kaynaştırma eğitiminin diğer öğrencilerin okul başarılarını olumsuz etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler ise olumsuz etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Pupke (1977), okul yöneticileri ile yaptığı bir araştırmada, kaynaştırma öğrencisinin engel tür ve derecesinin kaynaştırma programının uygulanmasına ilişkin yönetici görüşlerinde farklılık yaratıp yaratmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda engel tür ve derecesi ile okul yöneticilerinin kaynaştırma programına karşı görüş ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinin zihin engellilerinin kaynaştırılmasını diğer engel türlerine göre daha olumsuz değerlendirdikleri

belirlenmiştir. Ayrıca, engelin derecesi arttıkça kaynaştırmaya ilişkin görüşlerin daha da olumsuzlaştığı ortaya çıkarılmıştır (Akt. Uysal, 1995:28).

1.9.3. Araştırmaların Değerlendirilmesi

Ülkemizde kaynaştırma ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle kaynaştırma uygulamalarını ve yaşanan sorunları irdeleyen çalışmaların var olduğu görülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarında yöneticiler ile ilgili yapılan araştırmalar, bazı kaynaştırma uygulamalarının mevzuata uygun yapılmadığını, yöneticilerin kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, kaynaştırma uygulamalarına karşı olumsuz tutum içinde olduklarını göstermiştir. Ayrıca, yöneticiler okullarını kaynaştırma uygulamaları için uygun görmemektedirler.

Yurt dışında yapılan araştırmalar, yöneticilerin genel anlamda kaynaştırma uygulamalarını benimsediklerini, ancak uygulamada daha ihtiyatlı bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Ayrıca yöneticiler hafif derecede engelli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına dahil edilmesini tercih etmektedirler.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin dökümü ve analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırma geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan yaklaşımdır. Araştırma konusu kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır, onu değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2006:77). Betimsel veriler genellikle anket, karşılıklı görüşme ya da gözlem yoluyla toplanır. Bu araştırmanın verileri görüşme yoluyla toplanmıştır.

Görüşme sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Görüşme, bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin araştırılmasında kullanılan en kısa yoldur. Geniş bir uygulama alanı olan görüşme ile veri toplama özellikle üst yöneticilerden, çocuklardan, okuma-yazma bilmeyenlerden veri toplamak için idealdir (Karasar, 2006:165-166). Görüşme, bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlü olması ve iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı temel alması yönüyle yazmaya veya doldurmaya dayalı testler ya da anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı ortadan kaldırır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 127).

Görüşmeleri değişik şekillerde gruplandırmak mümkündür. En yaygın gruplama şekli yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme ve yarı-yapılandırılmış görüşmedir.

Yapılandırılmış görüşmeler, önceden hazırlanan sorularla katılımcılara yanıtlama konusunda esnekliğin sağlanmadığı görüşmelerdir (Ekiz, 2003:117). Bu tür görüşmenin analizi daha kolaydır.

Yapılandırılmamış görüşmelerde görüşme konusu ana hatları ile bellidir. Görüşmenin alacağı şekil, görüşmeci ile görüşülen arasındaki birebir etkileşime bağlıdır (Dilek, 2006:35). Analizi çok zordur.

Yarı-yapılandırılmış görüşme ise, diğer iki görüşme arasında yer alır. Bu görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır ve görüşülen kişinin sorulara istediği genişlikte cevap vermesine izin verilir (Batu, 1988:31). Bu tür görüşmelerde, normalde sorular belirlenmiştir, fakat araştırmacı bir anlamda cevapların ötesinde derine inmekte daha özgürdür (May, 1997:111).

Bu araştırmada görüşme çeşitlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Bu teknik derinlemesine bilgiler alınabilmesini olanaklı kıldığı için araştırmacı tarafından tercih edilmiştir. Yüz yüze görüşme yüksek maliyetli olmasına rağmen, araştırmacılar tarafından ayrıntılı veri elde etmenin en iyi yollarından biri olarak önemsenir (Kuş, 2007:51).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2008-2009 öğretim yılında, İstanbul ili, Kadıköy ilçesinde kaynaştırma uygulamaları yapan devlet okullarında görevli ilköğretim okulu müdürlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlemek için ise Kadıköy Rehberlik Araştırma Merkezinden okul isimleri ve kaynaştırma öğrencisi sayıları alınmıştır. Kaynaştırma öğrencisi sayısı fazla olan okullara tek tek gidilerek araştırma konusu anlatılmış ve görüşme için randevu talep edilmiştir. Görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden on yedi ilköğretim okulu müdürü araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmacı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmayı gerçekleştirebilmek için gerekli izin belgesini almıştır (Ek 1).

2.2.1. Araştırmaya Katılan Müdürler

Araştırma yapılacak okullar belirlendikten sonra, okullara telefon edilmiş ve okul müdürleriyle görüşülmüştür. Telefon görüşmelerinde, araştırmacı kendisini tanıtarak araştırma hakkında kısa bir bilgi vermiş ve randevu talep etmiştir. Araştırmacı alınan randevulara giderek yüz yüze müdürlerle görüşmüş, araştırma hakkında ve görüşme ilkeleri hakkında bilgi vererek görüşme için randevu talep etmiştir. Görüşmeleri gönüllü olarak kabul eden müdürlere, araştırmacının önceden hazırlamış olduğu sözleşme (Ek 2) imzalatılmıştır. Sözleşmede araştırmanın amacı,

nasıl gerçekleşeceği gibi bilgiler yer almaktadır. Ardından müdürlerle kararlaştırılan gün ve saatlerde araştırmacı görüşmelerini gerçekleştirmiştir (Ek 3’de görüşme takvimi yer almaktadır).

Araştırmanın katılımcıları İlköğretim Okulu Müdürleridir. Araştırma toplam 17 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcıların 3’ü bayan, 14’ü erkektir.

Tablo 2.1.
Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

No	Kod Ad	öğrenim Durumu	Mezuniyeti	Meslekteki Kıdemi	Yöneticilik Deneyimi	özel Eğt Dersi	Kaynastırma / Hizmet içi Eğitim
1	Mehmet	Lisans	Eğt.Fak.	16-20	10-15	-	-
2	Hüseyin	Lisans	Eğt.Fak.	26-30	16-20	-	-
3	Galip	Lisans	Ed.Fak.	26-30	10-15	-	+
4	Metin	Lisans	İlahiyat F.	21-25	10-15	-	-
5	Ali	Lisans	Eğt.Fak.	26-30	10-15	+	+
6	Mustafa	Ön Li.	Yüksek O.	36-40	16-20	-	-
7	Ömer	Lisans	Ed.Fak.	36-40	26-30	-	-
8	Murat	Lisans	Eğt.Fak.	26-30	10-15	+	-
9	Ayşe	Lisans	Konservatuar	16-20	6-9	-	-
10	Ahmet	Lisans	Eğt.Fak.	16-20	10-15	-	-
11	Önder	Y.Lisans	Eğt.Fak.	10-15	6-9	-	-
12	Hatice	Ön Li.	Yüksek O.	36-40	26-30	-	-
13	Kadir	Lisans	İlahiyat F.	10-15	6-9	+	+
14	Bahadır	Lisans	Eğt.Fak.	26-30	16-20	-	-
15	Sedat	Lisans	Fen.Fak.	26-30	21-25	-	+
16	Nazife	Lisans	Fen Fak.	16-20	10-15	-	-
17	Kemal	Lisans	Eğt.Fak.	31-35	26-30	-	-

Görüşme yapılan müdürlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 2.1.’de görülmektedir. Tablo 2.1.’de görüldüğü üzere, katılımcıların birinin öğrenim durumu yüksek lisans, 14 müdür lisans ve iki müdür ön lisans mezunudur. 8 müdür eğitim fakültesi, iki müdür edebiyat fakültesi, iki müdür fen fakültesi, iki müdür ilahiyat fakültesi, bir müdür konservatuar, iki müdür ise yüksek okul mezunudur. Müdürlerin meslekteki kıdemleri ve yöneticilikteki deneyimleri 0-5 yıl ile 40 ve üzeri yıl olmak

üzere çeşitlilik göstermektedir. Üç müdür üniversite eğitiminde özel eğitim ile ilgili ders almıştır. Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili hizmet-içi eğitim alan müdür sayısı ise 4'dür.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanması, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla araştırmacı tarafından alanyazın incelenerek bir görüşme formu (Ek 4) geliştirilmiştir. Görüşme formu, soruların uygunluk ve anlaşılabilirliği açısından alandan üç uzman tarafından incelenmiş ve forma aşağıda yer alan son şekli verilmiştir.

1. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?
 - a. Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - b. Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - c. Diğer öğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - d. Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - e. Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - f. Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - g. Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - h. Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - i. Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
 - j. Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - k. Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?
 - l. Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?
2. Okulunuzda kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
3. Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?
4. Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?
5. Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?
6. Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir?

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 06.01.2009 – 26.02.2009 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler müdürlerin okulda buldukları zamanlar dikkate alınarak planlanmıştır.

Görüşmeler sırasında demografik bilgi formu (Ek 1), görüşme formu, görüşme kılavuzu, sözleşme, ses kayıt cihazı ve kalem kullanılmıştır. Görüşmeler 15 ile 40 dakika arasında sürmüştür.

2.4.1. Görüşme Kılavuzu

Görüşme kılavuzu, görüşmecinin, kaynak kişi ile ilk karşılaştığı andan ayrıldığı ana kadar devam eden görevlerini, değişen ayrıntılarda içeren bir belgedir (Karasar, 2006:169). Görüşmelerden önce araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme kılavuzunda (Ek 5), görüşmecinin kendisini nasıl tanıtacağı, amacını nasıl açıklayacağı, soruların nasıl sorulacağı, kayıt işleminin nasıl yapılacağı ve katılımcıdan beklentilerinin neler olduğu yer almıştır.

2.4.2. Görüşme İlkeleri

Araştırmanın amacı ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceği araştırmacı tarafından katılımcılara açıklanmış ve gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul ederlerse sözleşmeyi imzalamaları istenmiştir.

Tüm görüşmeler araştırmacı tarafından bire-bir yapılmıştır. Araştırmacı, katılımcıya görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmenin kayıt edileceğini belirtmiştir. Ayrıca bu kayıtların veri analizinde yardım alınacak uzman dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği veya okunmayacağı belirtilmiştir.

Görüşmeler sırasında katılımcılara “Müdür Bey” şeklinde hitap edilmiştir. Görüşmeler sohbet şeklinde gerçekleştirilmeye çalışılmış, araştırmacı yansız olmaya özen göstermiştir. Görüşme soruları önceden katılımcılara gösterilmemiş, görüşme sırasında önceden belirlenen sıra ile katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşme sırasında katılımcının soruları rahat bir şekilde yanıtlaması için özen gösterilmiş ancak katılımcı konu dışına çıktığında uygun bir dille konuya dönülmesi sağlanmıştır. Görüşmeler sırasında bir başka sorunun cevabı o soru ile birlikte verilmişse, o soru bir kez daha yöneltilmemiştir. Katılımcıların açıklık getirilmesini istedikleri sorular olduğunda kendilerine yönlendirme yapılmayacak şekilde açıklamalar yapılmıştır.

2.5.Verilerin Dökümü ve Analizi

Araştırmanın verileri niceliksel olarak analiz edilmiştir. Görüşmeler sırasında, araştırmacı tarafından yapılan ses kaydının, her katılımcı için hiçbir değişiklik yapılmaksızın, görüşme formuna dökümü yapılmıştır. Bu şekilde yazılı hale gelen tüm görüşmeler tek tek okunup değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda her bir soru maddesinin altında yer alabilecek kategorilerin olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” (Ek 6) kayıt formu oluşturulmuştur.

2.6.Güvenirlilik

Görüşme kodlama anahtarında yer alan kategorilerin uygunluğunun belirlenmesi amacıyla toplam 6 adet görüşme formu yansız atama yoluyla seçilmiş ve 6 adet görüşme kodlama anahtarı ile birlikte ikişer adet çoğaltılmıştır. Alandan bir uzman ile araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak, seçilen görüşme formlarını görüşme kodlama anahtarına göre değerlendirmişlerdir. Değerlendirme, katılımcının görüşlerine uygun olan kategorinin görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi şeklinde yapılmıştır.

Her katılımcıya ait görüşme kodlama anahtarı işaretlendikten sonra, uzmanın ve araştırmacının doldurduğu görüşme kodlama anahtarlarının tutarlılığı ayrı ayrı karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar sırasında, uzmanın ve araştırmacının işaretlediği her soru maddesini kapsayan kategori kontrol edilerek değerlendiriciler arası “Görüş Birliği” ya da “Görüş Ayrılığı” şeklinde işaretlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ve uzman, ilgili sorunun aynı kategorisini işaretlemişlerse bu, değerlendiriciler arası görüş birliği olarak, araştırmacı ve uzman ilgili soruya farklı kategori işaretlemişlerse görüş ayrılığı olarak kabul edilmiştir. “Görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı x 100” formülü kullanılarak gözlemciler arası güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 2.2’de soruların güvenirlilik yüzdeleri yer almaktadır.

Tablo 2.2.

Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri

SORULAR	GÜVENİRLİK YÜZDELERİ
Soru 1	% 85.7
Soru 1a	% 100
Soru 1b	% 100
Soru 1c	% 100
Soru 1d	% 100
Soru 1e	% 100
Soru 1f	% 88.8
Soru 1g	% 88.8
Soru 1h	% 100
Soru 1i	% 100
Soru 1j	% 88.8
Soru 1k	% 88.8
Soru 1l	% 88.8
Soru 2	% 88.8
Soru 3	% 100
Soru 4	% 100
Soru 5	% 100
Soru 6	% 100

Değerlendiriciler arası güvenirliliğin %85.7 ile %100 arasında değiştiği görülmektedir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde, görüşme yapılan müdürlerin, görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen bilgiler, araştırma bulguları olarak yer almaktadır. Görüşmelerde müdürler bir sorunun yanıtı olarak birden fazla görüş bildirebilmişlerdir. Bundan dolayı kodlama anahtarı üzerinde bir katılımcı için birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Bu nedenle frekanslar toplam katılımcı sayısından fazla olabilmektedir.

3.1. “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz?

Neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere ilk olarak “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur, müdürler ilk soruya çeşitli yanıtlar vermişlerdir. Müdürlere alınan yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1.’de görülmektedir.

Tablo 3.1.

Müdürlerin “Okulunuzdaki Kaynaştırma Uygulamaları Hakkında Bilgi Verir misiniz? Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Kaynaştırmayla rehber öğretmen ilgileniyor ve bu konuyla ilgili çalışmalarını o yürütüyor	3
b) Öncelikle sene başında rehber öğretmen tarafından inceleme yapılıyor	4
c) Öğrenciyi RAM’a yönlendiriyoruz ve RAM’dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yapıyoruz	9
d) BEP uyguluyoruz	7
e) Velilerle görüşme yapıyoruz	5
f) Bir sınıfta ikiden fazla kaynaştırma öğrencisi buldurmamaya çalışıyoruz	1
g) Özel eğitim sınıfı öğretmeni destek eğitim hizmeti veriyor	1
h) Rehber öğretmen destek eğitim hizmeti veriyor	1
i) Zaman zaman özel eğitim sınıfındaki öğrencileri kaynaştırma sınıflarına alıyoruz	1
Görüşler Toplamı	32

Tablo 3.1. incelendiğinde ilk soruya müdürlerden 3’ü (Kemal, Hatice, Kadir) kaynaştırmayla ilgili tüm çalışmaların rehber öğretmen tarafından yürütüldüğü, 4’ü (Ali, Mustafa, Murat, Nazife) öncelikle sene başında rehber öğretmen tarafından inceleme yapıldığı, 9’u (Mehmet, Hüseyin, Metin, Ali, Mustafa, Ömer, Murat, Ayşe, Nazife) RAM’a yönlendirme yapıldığı ve RAM’dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yapıldığı, 7’si (Hüseyin, Galip, Ömer, Ahmet, Önder, Sedat, Nazife) BEP uygulandığı, 5’i (Mustafa, Ömer, Önder, Bahadır, Nazife) velilerle görüşme yapıldığı, 1’i (Bahadır) bir sınıfta ikiden fazla kaynaştırma öğrencisi bulundurmamaya çalıştıkları, 1’i (Sedat) özel eğitim sınıfı öğretmenin destek eğitim hizmeti verdiği, 1’i (Nazife) rehber öğretmenin destek özel eğitim hizmeti verdiği, 1’i (Sedat) zaman zaman özel eğitim sınıfındaki öğrencilerin kaynaştırma sınıflarına alındığı şeklinde görüş bildirmişlerdir.

3.1. (i) “Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1.(i)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (i)
Müdürlerin “Öğretmenler İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Yönetmelikle ilgili değişiklikleri tebliğ ediyoruz	1
b) Rehber öğretmen tarafından destek veriliyor	10
c) Özel eğitim öğretmeni destek oluyor	1
d) Milli Eğitimin düzenlediği özel eğitim konulu, hizmet içi eğitim seminerlerine katılmalarını teşvik ediyoruz	10
e) Değişik kurumlarla işbirliği yapıyoruz ve seminerler düzenliyoruz	3
f) Kişisel olarak, kaynaştırma konusunda öğretmenlerle görüşüyorum	3
g) Müfettişlerin yönlendirmesi oluyor	1
Görüşler Toplamı	29

Tablo 3.1. (i) incelendiğinde bu soruya müdürlerin 1'i (Mehmet), yönetmelikle ilgili değişiklikleri tebliğ ediyoruz, müdürlerin 10'u (Mehmet, Hüseyin, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Hatice, Kadir, Sedat, Nazife) rehber öğretmen tarafından destek veriliyor, müdürlerin 1'i (Sedat) özel eğitim öğretmeni destek oluyor, müdürlerin 10'u (Mehmet, Metin, Ömer, Murat, Ayşe, Ahmet, Önder, Kadir, Sedat, Kemal) Milli Eğitimin düzenlediği özel eğitim konulu, hizmet içi eğitim seminerlerine katılmalarını teşvik ediyoruz, müdürlerin 3'ü (Ali, Murat, Nazife) değişik kurumlarla işbirliği yapıyoruz ve seminerler düzenliyoruz, müdürlerin 3'ü (Murat, Bahadır, Sedat) kişisel olarak, kaynaştırma konusunda öğretmenlerle görüşüyorum, müdürlerin 1'i (Sedat) müfettişlerin yönlendirmesi oluyor şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bu soru ile ilgili olarak katılımcılardan Sedat Bey, *“Kişisel olarak da öğretmenlere kaynaştırma öğrencilerinin de eğitim alma hakkı olduğunu anlatıyoruz.”* (st. 12-13) şeklinde, Kemal Bey, *“ Bu konuyla ilgili Milli Eğitimin düzenlediği seminerler oldu, kaynaştırma öğrencisi olsun olmasın her öğretmenimizi yolluyoruz”* (st. 5-6) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

3.1. (ii) “Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (ii)'de görülmektedir.

Tablo 3.1. (ii)
Müdürlerin “Kaynaştırma Öğrencileri İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?”
Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) BEP uyguluyoruz	4
b) Zaman zaman diğer öğretmenler o öğrenciyle bireysel olarak ilgileniyorlar	2
c) Onları daha fazla onore etmeye çalışıyoruz	2
d) Sorumluluk ve görev veriyoruz	4
e) Öğretmen sınıf içinde özel uygulama yapıyor	3
f) Diğer öğrencilerden farklı olmadıkları duygusunu vermeye çalışıyoruz	3
g) Okulu sevmeleri için çaba sarf ediyoruz	3
h) Rehber öğretmen tarafından destek veriliyor	4
i) Diğerleri (özel rehabilitasyon merkezlerine yönlendiriyoruz klüp çalışmalarında daha fazla yer almalarını sağlıyoruz bireysel görüşmeler yapıyorum)	3
Görüşler Toplamı	28

Tablo 3.1. (ii).’de görüldüğü gibi müdürlerin 4’ü (Mehmet, Hüseyin, Metin, Murat) BEP uyguladıklarını söylemişler, müdürlerden 2’si (Hüseyin, Mustafa) zaman zaman diğer öğretmenlerin o öğrenciyle bireysel olarak ilgilendiklerini ifade etmişler, müdürlerin 2’si (Galip, Ahmet) kaynaştırma öğrencilerini daha fazla onore etmeye çalıştıklarını söylemişler, müdürlerin 4’ü (Ali, Ahmet, Nazife, Kemal) kaynaştırma öğrencilerine sorumluluk ve görev verdiklerini ifade etmişler, müdürlerin 3’ü (Mustafa, Ayşe, Hatice) öğretmenlerin sınıf içinde özel uygulamalar yaptığını söylemiş, müdürlerin 3’ü (Ahmet, Nazife, Bahadır) kaynaştırma öğrencilerine diğer öğrencilerden farklı olmadıkları duygusunu vermeye çalıştıklarını ifade etmişler, müdürlerden 3’ü (Nazife, Kemal, Bahadır) kaynaştırma öğrencilerinin okulu sevmeleri için çaba sarfettiklerini söylemişler, müdürlerin 4’ü (Ömer, Kadir, Önder, Sedat) kaynaştırma öğrencilerine rehber öğretmen tarafından destek verildiğini ifade etmişler, müdürlerden 1’i (Metin) kaynaştırma öğrencilerini özel rehabilitasyon merkezlerine yönlendirdiklerini, diğer bir müdür ise (Ali) klüp çalışmalarında daha fazla yer almalarını sağladıklarını, son görüşülen müdür ise (Ahmet) bireysel görüşmeler yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Kemal Bey soruyla ilgili düşüncelerini “*Kesinlikle bizim kaynaştırma öğrencileri farklı hissetmiyorlar kendilerini, o sıcaklığı sağlıyoruz kendilerine.*” (st. 35-36) şeklinde, Sedat Bey “*Zaten kaynaştırma öğrencisi olmadan önce onlar normal bir öğrenci olarak sınıfta bulunuyorlar, daha sonra normal sınıf düzenine uyamayacağı anlaşılıyor ve daha sonra kaynaştırma öğrencisi pozisyonuna geçiyorlar. Dolayısıyla onları sınıfa tanıtmak gibi bir ihtiyaç olmuyor. Sadece sınıf öğretmenine tanıtmak gerekebiliyor. Diğer öğrencileri zaman zaman bilgilendirmek gerekiyor.*” (st. 16-20) şeklinde, Hatice Hanım “*Diğer öğrencilerle birlikteler, onlardan ayırt edilerek farklı bir çalışma yapılmıyor. Fakat onlara daha fazla zaman ayrılıyor. Öğretmen arkadaşlarımız daha fazla ilgilenmek zorunda kalıyor. Birebir çalışmaları daha fazla.*” (st. 7-9) şeklinde, Ahmet Bey “*... onlara diğerlerinden farklı olmadıklarını, onların da önemli olduğunu, onların da diğerleri gibi her şeyi yapabilecek düzeyde olduklarını duygusunu vermeye çalışıyorum ve bunu öğretmenlerime de söylüyorum. Kaynaştırma öğrencilerime farklı bir gözle bakmıyorum. Onları daha kazanmak, onları daha fazla sosyal ortamlara çekerek güven duygusu aşılacak adına beden eğitimi öğretmenime diyorum; onları hakem yap, görev ver. Kaynaştırma öğrencisini sınıf başkanı yapıyorum. Onlara sorumluluk vermek, onlara güvenildiğini, değer verildiğini hissettirmek anlamına geliyor bana. Bazı öğretmen arkadaşlar bu çocukla baş edemiyorlar ve bana gelip bu çocukları gönderelim diyorlar. Ben şiddetle kınıyorum. İlköğretim zorunlu, devlet bize şu görevi veriyor; diyor ki; bulunduğunuz çevrede okula kayıt yaptırmamış kimse varsa öğrenim çağı içersinde gideceksiniz, arayacaksınız. Okula kayıt yapacaksınız. Biz de okulda küçük bir problem yapan çocuğu kaldırıp atmayı düşünüyoruz.*” (st. 20-32) şeklinde, Mustafa Bey “*Branş öğretmenleri gönüllü olarak kaynaştırma öğrencisinin başarısız olduğu derste çocuğu dersten alarak destek oluyor. 1. kademedede genellikle okuma-yazmada yapılıyor bu. Ders saatleri içerisinde oluyor. Öğretmenler gönüllü olarak katıldı bu programa. 2-3 öğrenci bir arada alınıyor. Başarılı bir program oldu. En azından birkaç çocuğumuz okumaya geçti, basit işlemler yapmayı öğrendiler.*” (st. 10-15) şeklinde dile getirmişlerdir.

3.1. (iii) “ Diğer ğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin

Bulgular

Müdürlere “ Diğer ğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (iii)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (iii)
Müdürlerin “ Diğer Öğrenciler İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna
Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Diğer ğrencileri kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgilendiriyoruz	11
b) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	5
c) Diğerleri (problem çıkınca diğer öğrencileri ikna ediyoruz)	1
Görüşler Toplamı	17

Tablo 3.1. (iii)’deki verilerden 11 müdürün (Mehmet, Hüseyin, Ali, Ömer, Ayşe, Hatice, Kadir, Bahadır, Sedat, Nazife, Kemal) diğer öğrencileri kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgilendirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. 5 müdür ise (Metin, Mustafa, Ahmet, Önder, Galip) diğer öğrenciler ile ilgili özel bir çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir. Bu soruyu bir müdür (Murat) problem çıkınca diğer öğrencileri ikna ediyoruz şeklinde yanıtlamıştır.

Katılımcılardan Ömer Bey “*Diğer ğrencilere kaynaştırma ğrencisi hakkında bilgi veriliyor ve onları kabullenmeleri için telkinde bulunuluyor. Bunları anlatırken kaynaştırma ğrencilerinin bulunmadığı ortamlar tercih ediliyor. Aralarına almalarını, dışlamalarını, daha doğrusu onları normal bireyler olarak görmelerini sağlamaya çalışıyoruz.*” (st. 23-27) şeklinde görüş bildirmiştir. Bu soruyla ilgili Murat Bey “*Diğer ğrencilerin bilgilendirilmesi şeklinde bir çalışmanın verimli bir sonuç getireceğini ben hiç düşünmedim. Biz ğrenciyi gelmeden önce tespit edip sonradan alma şansımız yok ki. Zaten var olan öğrencileri sonradan tespit ediyoruz. Öğrenci 3.sınıfa gelmiş, rehberlik 3.sınıfta onu gönderiyor. Zaten 3 yıldır o çocukla onlar birlikteler. Yalnız şöyle bir şeyle karşılaştık: sınavlarda onlara değişik sorular sorma işi ortaya çıkınca birebir biz bunu uygulamaya koymaya başladığımızda, başarısız olan bir ğrenci yüksek not almaya başladı. Yüksek not alınca herkes ona nasıl oldu? Bunu da sizin sorularınız farklıdır, onların soruları*

farklıdır sezdirmeden öğrencilere aynı sorular sorulmuş gibi değerlendirme yapıldı. İşte sorularda farklılıklar olabileceğini, BEP’te zaten olabileceği çok merak eden öğrencilere ikna edildi.” (st. 50-59) şeklinde görüş bildirmiştir.

3.1. (iv) “Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?”

Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (iv)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (iv)
Müdürlerin “Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz	14
b) Bireysel görüşmeler yapıyorum	2
c) Diğerleri (sınıf öğretmeni ev ziyaretleri düzenliyor, velinin okulda durmasına anlayış gösteriyoruz)	2
Görüşler Toplamı	18

Tablo 3.1. (iv)’e göre müdürlerden 14’ü (Mehmet, Hüseyin, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Ömer, Murat, Ayşe, Hatice, Kadir, Sedat, Nazife, Kemal) bu soruya bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz şeklinde görüş bildirmişlerdir. 2 müdür (Ahmet, Önder) bireysel görüşmeler yaptıklarını söylemiş, 2 müdür (Metin, Bahadır) ise soruyu sınıf öğretmenlerinin ev ziyaretleri yaptıklarını, velilerin okulda durmasına anlayış gösterdikleri şeklinde yanıtlamışlardır.

Bu soruya Bahadır Bey “*Veli okulda, o velinin okula gelip gitmesinde, çocuğuyla ilgili öğretmenle konuşmasında hiçbir sakınca yok, okul yolu ona açık. Velinin okulda durmasına anlayış gösteriyoruz.*” (st. 32-34) şeklinde yanıt vermiştir. Ali Bey ise bu soruyu “*İlk baştan çocuğun durumunu kabul etmek çok zor oluyor. RAM’a çocukları göndermemiz çok zor oluyor...Velilerimize çocukların durumları hakkında bilgi veriyoruz. Onları yönlendiriyoruz. Çok sorunlu veliler var, onları ikna etmek çok güç oluyor. Özel rehabilitasyon merkezlerine giden öğrencilerimiz var,*

onların velileri çok bilinçli. Ekonomik durumu iyi olmayan velilerimizin bilinçlenmesinde çok çaba gösterdik. Bazı veliler çok ilgisiz.” (st. 17-22) şeklinde yanıtlamıştır.

3.1. (v) “Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (v)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (v)
Müdürlerin “Diğer Öğrencilerin Aileleri İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz	9
b) Şikayete gelen velileri ikna ediyoruz	8
c) Bu konuda özel bir çalışmamız yok	2
Görüşler Toplamı	19

Tablo 3.1. (v) incelendiğinde müdürlerin 9’u (Mehmet, Hüseyin, Metin, Ali, Murat, Ayşe, Hatice, Kadir, Sedat) bu soruya; bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz şeklinde, 8’i (Galip, Mustafa, Ömer, Murat, Ahmet, Önder, Bahadır, Sedat) şikayete gelen velileri ikna ediyoruz şeklinde, 2 müdür (Nazife ve Kemal) ise diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili özel bir çalışma yapmadıkları şeklinde yanıt vermişlerdir.

Katılımcılardan Mehmet Bey bu soruyu “*O ailelere bilgilendirme çalışmaları yapıyor, duyarlılığını arttırmak için de herkesin başına böyle bir sıkıntı gelebileceği bir anne baba gözüyle bu olaya bakmamız gerektiğini aynı şeyin bizimde başımıza gelebileceğini, belki bizim çocuğumuzun 5-6 ders onunla beraber olduğunu ama ailenin yerine göre 24 saat o sıkıntıyı hissettiğini fark ettirip onların biraz daha duyarlı olmasını, biraz daha o çocuklara sevecen yaklaşımlarını sağlamaya çalışıyoruz.*” (st. 35-41) şeklinde yanıtlamıştır. Aynı soruyu Murat Bey ise “*...problem çıktığında velinin bizden ilk talebi şudur; okuldan atın bu çocuğu! Bunu*

sınıftan atın! Biz oturup bu çocuğun mutlaka okulda kalması gerektiğini, belli bir eğitim alması gerektiğini, bunun sokağa bırakılırsa kendileri için daha tehlikeli olabileceğini anlatıyoruz. Çünkü yeterli eğitim almadığında ya da yanlış eğitim aldığına daha da sorunlu olacağını anlatıyoruz. Bu kez çevreye zarar vereceğini söylüyoruz. Hatta yasal olarak böyle bir şeyi yapmaya hakkımızın olmadığını, bunun burada, kendi yaş grubu içerisinde, kendi olanaklarına göre eğitilmesi gerektiğini anlatıyoruz. Şikayete gelen velilere bu açıklamayı yapıyoruz. Genel veli toplantısında, değerlendirilirken öğrencilerimiz bilgi veriliyor. Veliye çocuğun notunu okumayacaksın veli toplantısında dedik öğretmen arkadaşlara. Çocuğun davranışını değerlendireceksin. Bu şekil değerlendirme yapılırken öğretmen ister istemez o çocukları değerlendirirken diğer veli de o çocuğun farkına varıyor.” (st. 64-75) şeklinde yanıtlamıştır.

3.1. (vi) “Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (vi)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (vi)
Müdürlerin “Fiziksel Ortam İle İlgili Ne Tür Düzenlemeler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Okul binası yeni yapıldığı için fiziksel engelli öğrenciler için her türlü donanım mevcut (asansör, rampa, tuvalet,..)	3
b) Fiziksel engelli öğrencilerin sınıflarını alt katta tutuyoruz	5
c) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	7
d) Diğerleri (okula rampa yaptırdık, engelli tuvaleti için belediyeye başvurduk	2
Görüşler Toplamı	17

Tablo 3.1. (vi)’e göre müdürlerden 3’ü (Hüseyin, Ali, Murat) okul binasının yeni yapıldığından dolayı her türlü fiziksel donanımın mevcut olduğunu, müdürlerden 5’i (Galip, Mustafa, Önder, Hatice, Kemal) fiziksel engelli öğrencilerin

sınıflarını alt katta tuttıklarını, 7 müdür (Mehmet, Metin, Ömer, Ayşe, Ahmet, Kadir, Bahadır) ise fiziksel ortam ile ilgili bir düzenleme yapmadıklarını ve 2 müdür (Sedat, Nazife) ise okula rampa yaptırdıklarını, engelli tuvaleti için belediyeye başvurduklarını belirtmişlerdir.

Bu soruya Murat Bey, “*Fiziksel engelli öğrenciler için rampa var, asansör var ama çalışmıyor, tuvalet var. Fiziksel engelli öğrencimiz yok ancak velimiz var. Rahat rahat arabasıyla sınıfa kadar çıkabiliyor. Asansörün tabanında su var, bu meseleyi Milli Eğitimle çözmeye çalışıyoruz.*” (st. 76-78) şeklinde, Önder Bey, “*Bir tane ortopedik engelli öğrenci var, biz onun her zaman sınıfını alt kata veriyoruz. Sınıfın hemen yanında öğretmenler tuvaleti var. O çocuğa o tuvaleti kullanma hakkını verdik. Hizmetlinin gözetiminde kullanıyor. Rampa için belediyeye başvurduk.*” (st. 35-38) şeklinde, Ahmet Bey, “*Bizdekilerde öğrenme güçlüğü var, onun için işim biraz daha kolay. Bu çocukları tahtaya yakın oturtun, bir arada tutmayın, kız erkek karışık oturtun diyorum öğretmenlere.*” (st. 38-40) şeklinde, Ömer Bey, “*sınıfların düzenlenmesinde ayrı bir ayrıcalık yapmıyoruz. Ancak özel alt sınıflarımızın dizaynı farklı. Televizyonları, bilgisayarları var ve onları istedikleri gibi kullanabiliyorlar. Ama normal kaynaştırma öğrencileri için açıkçası farklı bir uygulama yapma olanağımız yok. Çünkü ayrıca Bakanlık bu konuda bir ödenek göndermiyor. Velilerden aldığımız bağışlarla, yardımlarla okulu yürütmeye çalışıyoruz. Sadece OÇEM ve özel eğitim sınıflarını özel olarak hazırlama şansımız var. Diğerleri için farklı bir uygulama olanağımız yok.*” (st. 40-47) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.1. (vii) “Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (vii)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (vii)
Müdürlerin “Sosyal Ortam İle İlgili Ne Tür Düzenlemeler Yapıyorsunuz?”
Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Kaynaştırma öğrencilerinin okulda yapılan törenlere ve sosyal etkinliklere katılımını teşvik ediyoruz	9
b) Görev ve sorumluluk veriyoruz	3
c) Klüp çalışmalarına yönlendiriyoruz (resim, müzik, tiyatro, spor)	4
d) Maddi durumu iyi olmayan ailelerden etkinlik ücreti almıyoruz	2
e) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	2
f) Diğerleri (kantinde alışveriş yaparken onlara öncelik tanıyoruz, her başardıkları şey için ödüllendiriyoruz)	2
Görüşler Toplamı	22

Tablo 3.1. (vii) incelendiğinde müdürlerden 9’u (Hüseyin, Metin, Ali, Mustafa, Ayşe, Kadir Bahadır, Sedat, Nazife) kaynaştırma öğrencilerini okulda yapılan törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılımını teşvik ettiklerini, müdürlerden 3’ü (Mustafa, Murat, Nazife) görev ve sorumluluk verdiklerini, müdürlerden 4’ü (Metin, Ali, Murat, Kemal) klüp çalışmalarına yönlendirdiklerini, müdürlerden 2’si (Ömer, Ahmet) maddi durumu iyi olmayan ailelerden etkinlik ücreti almadıklarını, müdürlerden 2’si (Önder, Hatice) sosyal ortam ile ilgili bir düzenleme yapmadıklarını, müdürlerden 2’si (Mehmet, Ayşe) kantinde alışveriş yaparlarken kaynaştırma öğrencilerine öncelik tanıdığını, her başardıkları şey için ödüllendirildiklerini ifade etmişlerdir.

Sedat Bey bu soruyu “*Ders dışı etkinliklere katıyoruz. Tiyatro çalışmamızda spastik bir öğrencimize görev verdik. Halk oyunları çalışmalarına katıyoruz. Okuldaki mevcut sosyal etkinliklerde yer veriyoruz. Beceriyorlar da, güzel de oluyor, mutlu da oluyorlar, aileler de mutlu oluyor.*” (st. 35-38) şeklinde, Nazife Hanım “*Onları gezilere aktivitelere, okulda yapılan aktivitelere katıyoruz. Yani onları da diğer öğrencilerden farklı tutmuyoruz. Mümkün oldukça diğer öğrencilerin içine katıyoruz. Okulun her türlü aktivitelerinde sorumluluk vermeye çalışıyoruz.*” (st. 57-60) şeklinde, Ayşe Hanım “*Sosyal aktivitelerde daha fazla almaları sağlanır ki onların diğer arkadaşlarıyla derslerde olan eksikliklerini sosyal aktiviteler sayesinde tamamlarlar. O açıdan ruhsal açıdan da faydalı oluyor sosyal aktivitelerde daha*

fazla yer almaları. Her başardıkları şey için de ödüllendiriliyorlar.” (st. 57-61) şeklinde, Murat Bey, “Öğretmenimizin kendi yazdığı oyunlardan tiyatroya kurduk. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerimizi oynattık. Asker rolü vermişti arkadaş. ‘Emret Komutanım’ diyor sadece. Biz böyle çok öğrenci kazandık. Ayrıca bu tür öğrencilerimizi okulun içerisindeki faaliyetlerde şurada burda görevlendiriyoruz. Nöbet tutturuyoruz, sorumluluk veriyoruz.” (st. 82-85) şeklinde cevaplamışlardır.

3.1. (viii) “Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?”

Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (viii)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (viii)

Müdürlerin “Psikolojik Ortam İle İlgili Ne Tür Düzenlemeler Yapıyorsunuz?”

Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Kaynaştırma öğrencileriyle bireysel görüşmeler yapıyoruz (sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ya da okul müdürü)	2
b) Bu konuda rehber öğretmenin çalışmaları var	7
c) Onlara diğer öğrencilerden farklı olmadıklarını hissettirmeye çalışıyoruz	7
d) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	2
Görüşler Toplamı	18

Tablo 3.1. (viii)’de görüldüğü gibi bu soruya müdürlerden 2’si (Ali, Önder) kaynaştırma öğrencileriyle bireysel görüşmeler yapıyoruz, müdürlerden 7’si (Metin, Mustafa, Hatice, Kadir, Ayşe, Sedat, Kemal) psikolojik ortam ile ilgili rehber öğretmenin çalışmalarının olduğunu, müdürlerden 7’si (Mehmet, Hüseyin, Ömer, Murat, Ayşe Ahmet, Nazife) kaynaştırma öğrencilerine diğer öğrencilerden farklı olmadıklarını hissettirmeye çalıştıklarını, müdürlerden 2’si (Galip, Bahadır) ise bu konuyla ilgili bir çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu soruyu Ayşe Hanım “Çocuğun psikolojisinin düzgün tutulması ve bozulmaması yönünde rehber öğretmenin bireysel görüşmeleri, sınıf öğretmenin sınıf içindeki davranış ve yaklaşımları ve çocuğun özellikle diğer öğrencilerden

ayrılmaması, onunla diğer öğrencileri aynı kategoriye sokma yönünde bir uygulama var bizim okulda. “Sen de diğer arkadaşlarından farklı değilsin, sen de onlar gibisin, sadece biraz zor öğreniyorsun” o kadar. Yani burda önemli olan kaynaştırma öğrencisine tamamen amiyane bir tavırla geri zekalı muamelesi yapmamak.” (st. 62-68) şeklinde, Ömer Bey, “Onları diğerlerinden ayırt etmemeye, farklı olduklarını hissettirmemeye çalışıyoruz. “Ben zeka olarak geriyim”i öğrenciye hissettirmemeye çalışıyoruz. Normal öğrenciyle, onların arasında bir ayrımın olmadığını hissettirmeye çalışıyoruz.” (st. 52-54) şeklinde, Mehmet Bey, “Sınıftaki öğrenciler biraz daha onlara sıcak davrandığında veya ilgilendiğinde psikolojik olarak onların da daha rahat olabileceğini düşünüyoruz.” (st. 51-52) şeklinde cevap vermişlerdir.

3.1. (ix) “Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?”

Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (ix)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (ix)

Müdürlerin “Destek Özel Eğitim Hizmetleri İle İlgili Ne Tür Çalışmalar Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Destek eğitimi rehber öğretmen sağlıyor	9
b) Sınıf öğretmenleri ya da branş öğretmenleri destek eğitim veriyor	3
c) Özel eğitim öğretmeni destek eğitim veriyor	2
d) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	5
Görüşler Toplamı	19

Tablo 3.1. (ix) incelendiğinde müdürlerden 9’u (Mehmet, Galip, Ali, Ömer, Murat, Kadir, Bahadır, Nazife, Kemal) destek eğitimin rehber öğretmen tarafından sağlandığını, müdürlerden 3’ü (Mustafa, Hatice, Kemal) sınıf öğretmenleri ya da branş öğretmenleri tarafından destek eğitimin verildiğini, müdürlerden 2’si (Ömer, Sedat) özel eğitim öğretmenin destek özel eğitim verdiğini ve müdürlerden 5’i

(Hüseyin, Metin, Ayşe, Ahmet, Önder) destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili bir çalışma yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan Galip Bey bu soruya, “*Rehber öğretmenin odasında çalışma yapabiliyoruz. Ancak veli çocuğumu ders sırasında neden aldınız diye karşı çıkabiliyor. Teneffüste alamıyoruz çünkü onun bütün aklı oyundadır. Anne babanın uygun olması lazım.*” (st. 37-39) şeklinde, Ömer Bey “*Özel eğitim öğretmenleri yapacakları çalışmalarda nasıl davranmaları gerektiğini, arkadaşlara bilgi vererek, zaman zaman sınıflardan öğrencileri kendi yanlarına alarak destek oluyorlar. Öğretmen arkadaşlar özel eğitim sınıfı öğretmenlerinden yardım alabiliyorlar.*” (st. 55-58) şeklinde yanıtlamışlardır.

3.1. (x) “Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?”

Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (x)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (x)

Müdürlerin “Öğretimsel Uyarlamalar ve BEP İle İlgili Neler Yapıyorsunuz?”

Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) BEP çerçevesinde yapılması gereken genel süreç takip ediliyor	4
b) Rehber öğretmen BEP hazırlıyor ve öğretmenler uyguluyor	9
c) Sınıf öğretmenleri BEP hazırlıyorlar	3
d) Rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni birlikte BEP hazırlıyorlar	2
Görüşler Toplamı	18

Tablo 3.1. (x) incelendiğinde 4 müdür (Hüseyin, Galip, Mustafa, Kemal) BEP çerçevesinde genel sürecin takip edildiğini, 9 müdür (Mehmet, Ömer, Önder, Hatice, Kadir, Bahadır, Sedat, Kemal, Ayşe) BEP’i rehber öğretmenin hazırladığını ve öğretmenlerin uyguladığını, 3 müdür (Metin, Ali, Ahmet) sınıf öğretmenlerinin BEP hazırladığını, 2 müdür (Murat, Nazife) rehber öğretmen ve sınıf öğretmenin birlikte BEP hazırladıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan Önder Bey bu soruya, “BEP’i sene başında rehber öğretmenimiz hazırlıyor yıllık planını ve arkadaşlara veriyor. Öğretmenler uygulamaya başlıyorlar ve sorun olduğunda rehber öğretmenden dönüt alıyorlar” (st. 47-49) şeklinde, Galip Bey, “Eski öğretmenlerin değişen sürece ayak uyduramadıklarının farkındayım. Yeni öğretim tekniklerindeki farklılaşmaya ayak uyduramayan birçok arkadaşımız var. Bunları geliştirmek zaman alıyor. Bu değişimi gerçekleştirebilmek de kolay iş değil.” (st. 42-44) şeklinde, Nazife Hanım, “BEP Programını rehber öğretmenimiz ve sınıf öğretmenimiz hazırlıyor. BEP programını uyguluyor çocuklara sınıf öğretmeni, yani diğer çocuklarla bir tutulmuyorlar.” (st.75-77) şeklinde, Mehmet Bey, “Rehber öğretmenimiz sene başında BEP hazırlıyor, onları imza karşılığı öğretmenlerimize tebliğ ediyoruz. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerimiz onu takip ediyorlar. Not verirken, değerlendirme yaparken, soru hazırlarken yönetmeliğe uygun, genelgeye uygun not ve değerlendirme konusunda arkadaşlarımız gereken özeni gösteriyor.” (st.60-64) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.1. (xi) “Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (xi)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (xi)

Müdürlerin “Okulda Bulunan Yardımcı Personelin Eğitimi Konusunda Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Kaynaştırma öğrencileriyle ilgili genel bilgi veriyoruz	10
b) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok	7
Görüşler Toplamı	17

Tablo 3.1. (xi)’e göre 10 müdür (Hüseyin, Metin, Ali, Ömer, Hatice, Kadir, Sedat, Kemal, Nazife, Galip) yardımcı personelin eğitimi konusunda onlara kaynaştırma öğrencileriyle ilgili genel bilgi verdiklerini, 7 müdür (Mehmet, Mustafa,

Murat, Ayşe, Ahmet, Önder, Bahadır) ise yardımcı personelin eğitimi konusunda özel bir çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan Ömer Bey bu soruya, “*Yılın belli dönemlerinde personeli topluyorum, onlarla konuşma yapıyorum. Kesinlikle şiddete başvuramalarını herhangi bir sıkıntı veya sorunla karşılaştıkları zaman kendilerinin çözüm getirmemesini, okul idaresine başvurmalarını öneriyorum. Çünkü onlar, o konuda yeterli eğitim almadıkları için hata yapabiliyorlar, yanlış yapabiliyorlar. Onun için zaman zaman yeri geldiğinde veya sene başında toplantılar yaparak onları eğitmeye çalışıyoruz.*” (st. 62-67) şeklinde, Hüseyin Bey, “*...yardımcı personel bizim kadrolu personelimiz değil. Dışarıdan ücretli çalıştırdığımız personel, dolayısıyla bu insanları da bilgilendiriyoruz ve onlarda bu öğrencilere her zaman yardımcı oluyorlar.*” (st. 66-68) şeklinde, Metin Bey, “*Personelimiz genelinde bu öğrencileri tanyor ve bu çocuklara karşı daha duyarlı davranıyorlar. Yardımcı personel bilgilendiriliyor.*” şeklinde, Nazife Hanım, “*...özel bir eğitim aldirmek zor. Ayrıca Milli Eğitim bunlarla ilgili bir eğitim vermiyor. Kadrolu elemanlar değil bunlar, onun için bizim yönlendirmelerimize göre hareket ediyorlar. Zaten seçerken de bu işi yapabilecek, güler yüzlü insanları seçmeye çalışıyoruz.*” (st. 82-85) şeklinde, Mehmet Bey, “*O tür bir eğitim yapmadık ama düşünülebilir. Çocukların koridordaki davranışları, tuvalettaki davranışları, temizlik konusunda onların bilgilendirilmeleri uygun olur.*” (st.65-67) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.1. (xii) “Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 3.1. (xii)’de görülmektedir.

Tablo 3.1. (xii)

Müdürlerin “Yasa ve Yönetmeliklerin Uygulamaya Konulabilmesi İçin Neler Yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Yasa ve yönetmelikler öğretmenlere tebliğ ediliyor	12
b) Yasa ve yönetmelikler öğretmenlere tebliğ edildikten sonra, toplantılar düzenleyerek yenilikleri tartışıyoruz	7
Görüşler Toplamı	19

Tablo 3.1. (xii) incelendiğinde müdürlerden 12’sinin (Mehmet, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Ömer, Ahmet, Önder, Hatice, Bahadır, Nazife, Kemal) yasa ve yönetmelikleri öğretmenlere tebliğ ettiklerini, müdürlerden 7’sinin (Mehmet, Hüseyin, Murat, Ayşe, Kadir, Bahadır, Sedat) yasa ve yönetmelikleri tebliğ ettikten sonra toplantılar düzenleyerek yenilikleri tartıştıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Bu soruya Ömer Bey, “*Yönetmeliği sürekli el altında bulunduruyorum. Öğretmen arkadaşlarımdan yönetmeliği daha dikkatli okumalarını istiyorum. Yönetmelikteki değişiklikleri takip ediyorum ve öğretmen arkadaşlarıma da bu değişiklikleri yerinde ve zamanında hatırlatmaya, iletmeye gayret ediyorum.*” (st. 68-71) şeklinde, Murat Bey, “*Yönetmeliklerde bir değişiklik varsa ben hemen alırım, kendim incelerim. O konuyla ilgili benim ilgi alanımı, bilgimi aşıyorsa rehber öğretmenimle, müdür yardımcıyla konuşurum. Değerlendiririz, gerekirse rehberlik servisindeki arkadaşlarımız bilgilendirme toplantısı yapar ve en kısa zamanda uygulanmasına çalışırız.*” (st. 113-116) şeklinde, Hüseyin Bey, “*Yasaların uygulanması bir takım prosedürlere bağlı. Bu konuda kesinlikle şu anda zaten e-okul projesini gerçekten önemsiyorum. Bu sistem çok önemli. Bu sistem sizi uyarıyor zaten bu öğrenci kaynaştırma öğrencisi diyor, ona göre uygulama yapın diyor.*” (st. 72-75), Sedat Bey, “*Zaman zaman yapılması gerekenleri üst makamlara ilettiğimiz oluyor. Sınıf geçme ile ilgili görüş ve öneriler bildirdiğimiz olmuştur. Öğretmen kılavuz kitapları yapılıyor, kaynaştırma öğrencileri için de en azından öğretmen kılavuz kitaplarına uyarılar konulabilir. Yeni bir kılavuz kitap yapılamasa bile uyarılar konulabilir. Öğretmene en azından yapması gerekeni hatırlatır.*” (st. 46-51) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.2. “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir ?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Müdürlere “Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Tablo 3.2.’de müdürlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3.2.

Müdürlerin “Okulunuzda Kaynaştırma Uygulamalarını Yürütürken En Sık Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Öğretmenler ile ilgili sorunlar	9
b) Kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile ilgili sorunlar	10
c) Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili sorunlar	6
d) Kaynaştırma öğrencisi ile ilgili sorunlar	4
e) Diğer öğrenciler ile ilgili sorunlar	1
f) Sınıf mevcudu ile ilgili sorunlar	2
g) BEP ile ilgili sorunlar	1
h) RAM ile ilgili sorunlar	1
Görüşler Toplamı	34

Tablo 3.2. incelendiğinde müdürlerden 9’u (Mehmet, Galip, Ali, Mustafa, Murat, Kadir, Bahadır, Sedat, Nazife) kaynaştırma uygulamalarında en sık öğretmenler ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 10’u (Galip, Metin, Ali, Ömer, Ayşe, Ahmet, Kadir, Bahadır, Sedat, Kemal) en sık kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 6’sı (Metin, Ali, Önder, Hatice, Kadir, Bahadır) en sık diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 4’ü (Metin, Ali, Ömer, Önder) en sık kaynaştırma öğrencisi ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 1’i (Murat) en sık diğer öğrenciler ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 2’si (Galip, Metin) en sık sınıf mevcudu ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 1’i (Hüseyin) en sık BEP ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, müdürlerden 1’i (Galip) en sık RAM ile ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu soruya Hüseyin Bey, “*öğretmen arkadaşların BEP uygulamada sıkıntıları var bazen. Yani onlar istiyorlar ki biz sınıfta 35 öğrencim var, 1 tane öğrenciye nasıl BEP uygulayayım. Biz de en azından diyoruz ki, bu çocukların farklı olduğunu, diğer*

öğrencilerde işte bu çocuklarla ilgili bir 5 dakikanın en azından ayrılması konusunda bilgilendirmesi gerektiğini söylüyoruz. Uygulamada bu tip sıkıntılar var. Yani BEP programı uygulaması konusunda. Zaman ayrılması konusunda sıkıntı var. Ailelerin de bu konuda en azından bir destek eğitimi aldırma konusunda önerilerimiz oluyor. Bu dışarıdan destek eğitim olabiliyor. Bizim burada rehberlik servisimizin de yardımıyla işte etütse etütlerden ücretsiz yararlandırma, işte kurssa kurslardan ücretsiz yararlandırma, kurslarda da bu öğrencilerimizin eksiklikleri doğrultusunda bireysel, bire bir ilgilenme konusunda desteklerimiz oluyor.” (st. 76-86), Murat Bey, “Öğretmenler dışarıdan nakil gelen kaynaştırma öğrencisini kabul etmek istemiyorlar. Öğretmeni ikna ediyoruz. Dengeli dağıtım olduğu için bunu almak zorundasın diyoruz.” (st. 17-118), Ömer Bey, “Uyum sorunu, yani normal öğrenciyle kaynaştırma öğrencisi arasındaki uyum sorunu.” (st. 73), Sedat Bey, “Öğretmene çocuğu kabul ettirmek kolay olmayabiliyor. Öğretmen ben bu engelli, benim sınıfıma göre değil, benim sınıfımdan alın, sınıf düzenini bozuyor gibi dediği olabiliyor. Aslında kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde öğretmenin önemli, faktörü çok önemli. Öğretmen kabulleniyorsa hem sınıfa kabullendirebiliyor, hem de çocuğa daha iyi hizmet verebiliyor. Hepsiyle olmuyor ama zaman zaman yaşıyoruz bazı öğretmenlerle. Öğretmene diyoruz, sen gözlemini yap, raporunu yaz, RAM’a gönderilir, incelenir, ve RAM bununla ilgili eğitim reçetesi diye tabir ettiğim bir şey vardır, yani yönlendirmesi vardır. Buna göre sen bunu yapacaksın, yapmayacaksan emekli ol, ama ikna ediyoruz.” (st. 54-62), Mehmet Bey, “Öncelikle insan olarak bizim değişmemiz çok zor. Öğretmenin, idarecinin bu noktada bilgilenmesi, kendini yetiştirmesi çok önemli. Yani bizde 30 yıllık öğretmenler var. 30 yıl öncesinin kaynaştırma anlayışıyla, bireysel eğitim anlayışıyla şimdiki bir değil. Ama bakıyoruz ki, ısrarla onlara farklı bakma anlayışı oluyor. Ben öncelikle idareci olarak, öğretmen olarak bizim bilinçli olmamız gerek, eğitimi olmamız gerek. Örneğin BEP rehber öğretmen tarafından hazırlanıyor ancak sınıf öğretmeni tarafından çok fazla uygulanmıyor. Sınavlarda öğretmen arkadaşlar ayrı sorular hazırlamıyor. Sonra da 1 yerine 2 vereyim geçsin diyorlar. Uygulamada öğrencinin sadece not olarak lehinde yapıyoruz. Uygulamada bununla ilgili çok fazla zaman ayrılmıyor etkinlik olarak. Çözüm eğitimden geçiyor. Sınıflarımız kalabalık değil. 30’ar kişilik, BEP çok rahat uygulanabilir. O öğrenci için dersi anlayabilmesi için ayrı bir soru veya ayrı konu anlatımı en azından kendine verilebilir. Biz anlatıyoruz öğretmenimize ama önemli olan öğretmenin uygulaması. Biz birebir takip etmiyoruz. Asıl önemli olan

uygulayıcı.” (st. 73-86), Bahadır Bey, “Öğretmenden kaynaklanan sıkıntı var. Hangi sınıfa verirsek verelim müdür bana ceza verdi diyor öğretmen. Öğretmeni ikna ediyorum. Okula alamamazlık edemezsin Öğretmen kabul edecek, bu benim çocuğum diyecek.” (st. 66-68), Mustafa Bey, “Öğretmenler bu konuda daha fazla eğitim almalılar çünkü; öğretmen bu öğrencilere her gün 10-15 dakikasını ayırıyor ve diğer öğrencileri ihmal ediyor. Genelde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu konuda eğitim almamış ve eğitim vermekte de zorlanıyorlar. Kıdemli öğretmenler bu konuda zorlanmıyor. Kıdemli öğretmenlerin birçoğu doğuda görev yapmışlar. Orada birleştirilmiş sınıflarda ders verdikleri için kaynaştırma çocuklarında fazla zorlanmıyorlar. Ama kaynaştırma çocuklarıyla ilk olarak karşılaşan ya da birleştirilmiş sınıflarda çalışmamış öğretmenler zorlanıyorlar. Onlar da bizden destek istiyor biz de veriyoruz.” (st. 49-57) şeklinde yanıtlamışlardır.

3.3. “Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.3.’de müdürlerin “Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3.3.

Müdürlerin “Sizce Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Unsurlar Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Sınıf mevcudu	11
b) Fiziksel ortam	7
c) Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri	15
d) Diğer öğrencilerin aileleri	3
e) Öğretmenler	14
f) Okul yönetimi	8
g) Kaynaştırma öğrencileri	3
h) Diğer öğrenciler	2
i) Çevre	2
j) Destek özel eğitim hizmetleri	1
k) Rehberlik servisi	2
l) RAM’lar	3
Görüşler Toplamı	71

Tablo 3.3.'e göre kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar olarak 11 müdür (Mehmet, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Ömer, Murat, Ayşe, Kadir, Sedat, Kemal) sınıf mevcudu, 7 müdür (Mehmet, Hüseyin, Ali, Mustafa, Hatice, Bahadır, Kemal) fiziksel ortam, 15 müdür (Mehmet, Galip, Metin, Ali, Ömer, Murat, Ayşe, Ahmet, Önder, Hatice, Kadir, Bahadır, Sedat, Nazife, Kemal) kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, 3 müdür (Kadir, Bahadır, Kemal) diğer öğrencilerin aileleri, 14 müdür (Hüseyin, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Ömer, Murat, Ayşe, Önder, Hatice, Kadir, Bahadır, Sedat, Nazife) öğretmenler, 8 müdür (Ali, Önder, Hatice, Kadir, Bahadır, Sedat, Nazife, Kemal) okul yönetimi, 3 müdür (Önder, Kadir, Sedat) kaynaştırma öğrencileri, 2 müdür (Sedat, Nazife) diğer öğrenciler, 2 müdür (Mehmet, Bahadır) çevre, 1 müdür (Metin) destek özel eğitim hizmetleri, 2 müdür (Murat, Ayşe) rehberlik servisi, 3 müdür (Metin, Mustafa, Önder) RAM'lar olarak görüş bildirmişlerdir.

Bu soruya Hüseyin Bey, “ ... *kaynaştırma öğrencilerine uygulanacak müfredatla ilgili elimizde maalesef bir done yok. BEP uygulansın deniyor. Seviyeleri tesbit edilip ona göre bir program yapılması gerekiyor. Ama bu konuda bizim araç-gereç olarak da, donanım olarak da yetersizliğimiz var. Yani bu konuda kaynaştırma öğrencisinin kitabı farklı değil, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin araç-gereçleri farklı değil. Çocuğun eğitimdeki gelişimini takip etme anlamında bunlar farklı olmalı. Aksi taktirde normal müfredat içerisinde biz bu çocuklara çok fazla katkı yapamıyoruz gibi bir şey söz konusu. Bunların haricinde ben o çocukların sınıf donanımlarının farklı olması gerektiğine inanıyorum.*” (st. 88-96) şeklinde, Kemal Bey, “*Kaynaştırma raporu almak istemeyen aileler var. Rapor almayıp okula göndermeyen aileler var. Saklayan aileler var.*” (st. 46-47) şeklinde, Metin Bey, “... *her okulda özel eğitim öğretmeni olmalı*” (st.59-60) şeklinde, Önder Bey, “... *sadece veliye ya da okula bırakılan eğitim başarılı olmaz. Yönetimin desteği önemli. Okul müdürünün gösterdiği ilgi, gerek veliyi, gerek öğretmeni etkiler. Okulun müdürü bizim çocukla ilgileniyor bilirse veli, çocukla manevi olarak daha çok ilgilenir. Öğretmenin performansının artmasında da okul müdürü etkilidir.*” (st. 65-69) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.4.“Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.4.’de müdürlerin “Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3.4.

Müdürlerin “Kaynaştırma Uygulamalarındaki Rehberlik ve Denetim Süreciyle İlgili Neler Söylersiniz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Denetim sürecinin işlevsel olduğunu düşünmüyorum	10
b) Özel eğitimle ilgili denetim yok, genel denetim görüyoruz	1
c) Denetim müfettişlerce sıkı bir şekilde yapılıyor	3
d) Rehberliği okul yönetimi ve rehber öğretmen yapmalı	2
e) Rehberlik konusunda müfettişlerden gerekli desteği alıyoruz	2
f) Rehberlik servisimiz rehberlik yapıyor	1
g) RAM’ların rehberlik sürecinde daha fazla katkı sağlaması gerekir	1
Görüşler Toplamı	20

Tablo 3.4. incelendiğinde kaynaştırma uygulamalarında rehberlik ve denetim süreciyle ilgili müdürlerden 7’si (Mehmet, Hüseyin, Mustafa, Ömer, Murat, Önder, Bahadır, Kadir, Kemal, Nazife) denetim sürecinin işlevsel olmadığını, müdürlerden 1’i (Galip) genel denetim gördüklerini, müdürlerden 3’ü (Ayşe, Hatice, Sedat) denetimin müfettişlerce sıkı bir şekilde yapıldığını, müdürlerden 2’si (Ömer, Ahmet) rehberliği okul yönetiminin ve rehber öğretmenin yapması gerektiğini, müdürlerden 1’i (Metin) okul rehberlik servisinin rehberlik yaptığını, müdürlerden 1’i (Hüseyin) RAM’ların rehberlik sürecinde daha fazla katkı sağlaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Mehmet Bey bu soruya, “Denetim sürecinin hem okul idaresi olarak hem de okulu denetlemeye gelen müfettişler olarak çok işlerlik içinde olduğunu düşünmüyorum. Hiçbir müfettişin derse girerek bireysel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri belirlediniz mi? Veya girmeden önce bizden kaynaştırma öğrencilerinin isim listesini alıp da şuna ben bir bakayım, öğretmen herhangi bir çalışma yapmış mı

diye kontrol ettiğini düşünmüyorum. Normal gidip denetimini yapıyor. Aynı bizim derslere girip dinlememiz gibi. Denetim çok etkin değil. Yani tamamen öğretmenin uygulamadaki başarısına veya bu işi yapıp yapmadaki isteğine kalmış. Bazen öğretilimde uygulama isteği varsa onda başarı elde ediyor ve bunu görüp mutlu oluyor. Ama bazıları da onu engelli öğrenci gibi sınıfın bir kenarında bekletip, gelsin-gitsin, oyalansın denilebilir. O tamamen denetim de sıkıntılı bir konu.” (st. 101-111) şeklinde, Galip Bey, “Özel eğitimle ilgili bir denetim yok, genel denetim görüyoruz. Bu öğrenciler muaf tutulur. İstatistiki bilgiler ister müfettişler ve BEP isterler. Zaten yapabilecek fazla bir şey yok. Yapabilecekleri zaten yapıyoruz. Yapılabilecek olanı yönetici de öğretmen de vermeye çalışıyor. Ama elimdeki bellidir. Yani 46 kişilik bir sınıfta 2 ya da 3 kaynaştırma öğrencisi var. Bu 3 öğrenciyle uğraşan öğretmen diğer 43 ünü ne yapacak, onlar öğrencimiz değil mi?” (st. 73-78) şeklinde, Hüseyin Bey, “Müfettişlerin yaptığı denetimlerde şu soruluyor; kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yaptığınız faaliyetler nedir, uyguladığınız BEP nedir? onlar isteniyor denetimlerde, gösteriyoruz. Fakat katkı anlamında salt denetlemek yetmiyor. Bu işin uygulaması anlamında birtakım öneriler, düşünceler getirilmesi gerekiyor. Denetim sadece fiziksel görsel anlamda kalıyor.” (st. 104-108) şeklinde, Ömer Bey, “Rehberliği okul yönetimi ve rehber öğretmen yapmalı diye düşünüyorum. Yani müfettişlik bazında onlar son planda düşünülmesi, ilköğretim müfettişleriyle biz ya yılda bir kez ya da iki yılda bir karşılaşıyoruz. Müfettişler birkaç gün içinde ne kadar yararlı olabilir? Ben onun yararına inanmıyorum. Çünkü yılın sekiz ayı beraber olan öğretmen, yönetici ve rehberlik servisi. Onun için biz bu işe gönül vermeliyiz.” (st. 92-96) şeklinde yanıt vermişlerdir.

3.5. “Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.5.’de müdürlerin “Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3.5.

**Müdürlerin “Sizce Kaynaştırma Uygulaması Yararlı Bir Uygulama mıdır?”
Sorusuna Verdikleri Yanıtlar**

Yanıtlar	f
a) Evet, yararlı bir uygulamadır	17
Görüşler Toplamı	17

Tablo 3.5.’e göre müdürlerin tamamı kaynaştırma uygulamasının yararlı bir uygulama olduğunu söylemişlerdir.

“Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?” sorusunu Metin Bey, *“Elbette, çocuk açısından yararlı. Çünkü toplumun bir parçası olduğunu görüyor. Aile için de önemli, faydalı. Toplum için de diğer öğrencilerin aileleri için de yararlı. Kaynaştırma öğrencisi olmayan öğrenci için de faydalı. Çünkü o, arkadaşlarının bir eksiklik, bir kusur değil, o şekilde varlıklarını sürdürebilecekleri, yani beraber yaşayacaklarını, beraber paylaşacaklarını öğreniyorlar.”* (st. 65-69) şeklinde, Mustafa Bey, *“Kaynaştırma çocuk açısından ve aileler açısından yararlıdır. Çocuk açısından kaynaştırmanın uygulanma şekli, eğer çocukta bir kişilik bozukluğu getirecek şekilde onu dışlayarak, onu toplumun içerisinde öteleyerek yapıyorsa bu yanlış bir olay. Bu farkında olmadan çocuğu geliştirmeye yönelikse insani açıdan da doğru bir uygulamadır.”* (st. 75-79) şeklinde, Bahadır Bey, *“Evet iyi uygulama ama.. Uygulanabilecek bir yönetmelik hazırlanmalı. Öyle bir yönetmelik olmalı ki, Hakkari’de de uygulanabilmeli, burada da her yere hitap edecek bir yönetmelik olmalı. Örneğin okulların fiziki yapısı; tek tip okul binası yapılmış, Manisa’da da aynı, Hakkari’deki de aynı.”* (st. 75-79) şeklinde, Galip Bey, *“Bence kaynaştırma uygulaması olmak zorunda olan bir uygulama. Burda yapmazsak nerde öğretilir? Bunların hepsini toplayıp bir okulda mı yapacağız? Hepsini bir araya getirip topladığımız zaman elde edeceğimiz sonuç üzüm üzümüne baka baka kararıra göre başarı olmaz. Yani kaynaştırma sınıflarının mevcudu artı öğretmenin bu işe yatkın olmasıyla başarı sağlanır. Yoksa kağıt üzerinde başarı gösterilir. Öğrenci mutlaka eğitim almalı, hangi özür grubunda olursa olsun.”* (st. 79-83) şeklinde yanıtlamışlardır.

3.6.“Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.6.’da müdürlerin “Okullarda kaynaştırma uygulamalarının yürütülmesine ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3.6.

Müdürlerin “Okullarda Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Arttırmaya Yönelik Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Yanıtlar	f
a) Öğretmenler kaynaştırma konusunda eğitim almalılar	10
b) Yöneticiler kaynaştırma konusunda eğitim almalılar	5
c) Sınıf mevcudu az olmalı	11
d) Veliler kaynaştırma konusunda bilgilendirilmeliler	5
e) Destek özel eğitim hizmetleri sağlanmalı	12
f) Uygun fiziksel ortam sağlanmalı ve fiziksel kaynaklar arttırılmalı	7
g) Takım çalışması ve işbirliği olmalı	7
h) Kaynaştırma öğrencisinin devam edebileceği orta öğretim kurumları açılmalı	2
i) Öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmeli	2
j) Her okulda özel eğitim sınıfı açılmalı	2
k) Kaynaştırma öğrencileri için uygun müfredat ve ayrı programlar oluşturulmalı	3
l) RAM’ların fiziki donanımı, kadrosu ve sayıları arttırılmalı	2
m) Öğretmenlere değişik yollarla motivasyon sağlanmalı	2
Görüşler Toplamı	70

Tablo 3.6. incelendiğinde müdürlerden 10’u (Mehmet, Hüseyin, Galip, Metin, Ali, Murat, Ahmet, Hatice, Bahadır, Sedat) öğretmenlerin kaynaştırma konusunda eğitim almaları gerektiğini, müdürlerden 5’i (Mehmet, Metin, Ali, Hatice, Bahadır) yöneticilerin kaynaştırma konusunda eğitim almaları gerektiğini, müdürlerden 11’i (Mehmet, Galip, Metin, Ali, Murat, Ayşe, Ahmet, Önder, Kadir, Sedat, Kemal) sınıf mevcudunun az olması gerektiğini, müdürlerden 12’si (Hüseyin, Galip, Metin, Ali, Mustafa, Ayşe, Ahmet, Önder, Hatice, Kadir, Sedat, Nazife) destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerektiğini, müdürlerden 7’si (Hüseyin, Galip, Mustafa, Murat, Ahmet, Hatice, Kadir) uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel

kaynakların arttırılması gerektiğini, müdürlerden 7'si (Galip, Mustafa, Önder, Hatice, Kadir, Sedat, Nazife) takım çalışması ve işbirliğinin olması gerektiğini, müdürlerden 2'si (Galip, Ayşe) kaynaştırma öğrencisinin devam edebileceği orta öğretim kurumlarının açılması gerektiğini, müdürlerden 2'si (Metin, Ömer) öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmesi gerektiğini, müdürlerden 2'si (Metin, Sedat) her okulda özel eğitim sınıfının açılması gerektiğini, müdürlerden 3'ü (Murat, Ahmet, Nazife) kaynaştırma öğrencileri için uygun müfredat ve ayrı programların oluşturulması gerektiğini, müdürlerden 2'si (Murat, Kemal) RAM'ların fiziki donanımı, kadrosu ve sayılarının arttırılması gerektiğini, müdürlerden 2'si (Bahadır, Sedat) öğretmenlere değişik yollarla motivasyon sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bu soruyu Hüseyin Bey, *“Farklı bir uygulama, farklı saatlerde bir uygulama yapılması bence başarıyı arttırır. Çocuk sınıfında kalmalı ama ekstra destek almalı ve bu destek çocuğun yeteneği doğrultusunda olmalı.”* (st. 139-143) şeklinde, Galip Bey, *“Kaynaştırma öğrencileri sınıf tekrarı yapmaz ve sonunda aynı diplomayı alırlar. Sonrasında da normal bir liseye kayıt yaptırırlar. Sonrasında büyük uçurumlar oluşur. Bu uçurumların sonunda hem veli hem öğrenci bir daha yıkıma uğrar. Yani kaynaştırma öğrencisi mezun olduğunda diplomasında kesinlikle kaynaştırma öğrencisi olduğu yazılmalı. Kaynaştırma öğrencisinin devam edebileceği orta öğretim kurumları oluşturulmalı. Ya da bünyesinde kaynaştırma öğrencilerini kabul eden orta öğretim kurumları belirlenmeli. Yani bir Anadolu lisesine kaynaştırma öğrencisi alamazsın. Ya da bir Anadolu Meslek lisesine bir kaynaştırma öğrencisi alamazsın. Ama bir düz lisenin, düz bir meslek lisesinin ya da güzel sanatlar lisesine olabilir. Akademik kariyer bence kaynaştırma öğrencisi için 8 yıldan sonra mümkün değildir. Bu çocukların gidebileceği orta öğretim kurumları bulunmalı. Çıraklık eğitim merkezleri olabilir. Halk eğitime bağlı sanat edindirme, meslek edindirme bölümleri olmalı.”* (st. 94-106) şeklinde, Mustafa Bey, *“Uzman desteği olmalı ve bölgesel olarak uygulanmalı. Bu bölgeye bakan uzman o okulun rehber öğretmeniyle birlikte çalışmalı.”* (st. 87-89) şeklinde, Ömer Bey, *“Tüm öğretmen yetiştiren okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmeli. Öğretmenin karşısına kaynaştırma öğrencisi geldiğinde ona nasıl davranması gerektiğini bilmeli. Öğretmen adayları maalesef özel eğitim konusunda yeterli donanıma sahip değil. Okul müdürü bilmiyor, öğretmen bilmiyor, yani rehberlik servisi de yoksa, rehber öğretmen de yoksa sonuç maalesef olumsuz oluyor. Başlangıçta eğitim fakültelerinde*

bu iş yapılmalı diye düşünüyorum.” (st. 105-110) şeklinde, Bahadır Bey, “... Artık maddi olur, manevi olur diyebilir ki sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmene bir saat ekstra ders ücreti veya ona bir belge verilebilir. Yani o öğretmenin o çocuğu canı gönülden sahiplenmesi için, o çocuğu kazanmak için, onu diğer öğretmenlerden ayırmak lazım. İki öğretmen de aynı olmamalı. Maddi ya da manevi motivasyon gerek.”(st. 81-85) şeklinde, Sedat Bey, “Her okulda özel eğitim sınıfı açılmalı. Özel eğitim sınıfı olan okullarda kaynaştırma da daha başarılı olur çünkü eğitim uzmanınız olmadığına göre her okulda, özel eğitim sınıf öğretmeni destek sağlar diğer öğretmenlere. Biz de oldukça katkısı oluyor özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin diğer öğretmenlere.” (st. 87-90) şeklinde cevaplamışlardır.

BÖLÜM IV

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına dayanılarak ulaşılan sonuç ve öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuç ve Tartışma

Tartışma kısmında, araştırma bulguları ÖEHY ve alanyazınla karşılaştırılarak sunulmuştur.

4.1.1. İlköğretim Okullarında Yürütülen Kaynaştırma Uygulamaları

Öncelikle, görüşme yapılan müdürlerden, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi istenmiş ve neler yaptıkları sorulmuştur. Müdürlerin çoğu, özel gereksinimli öğrenciyi RAM'a yönlendirdiklerini ve RAM'dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu süreç yasal olarak uygulanması gereken ve önceliği olan bir süreçtir. ÖEHY'nde, *“bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır”* ifadesi yer almaktadır.

Bazı müdürler de, kaynaştırma uygulamalarıyla rehber öğretmenlerin ilgilendiğini belirtmişlerdir. Kaynaştırma uygulamalarında rehber öğretmene de önemli sorumluluklar düşmektedir. Erhard ve Umansky (Akt. Turhan, 2005:28) tarafından yürütülen bir araştırmada, rehber öğretmenlerin zamanlarının %36'sını kaynaştırmaya ayırdıkları ve kaynaştırmaya karşı olumlu yaklaştıkları görülmüştür. ÖEHY'nde rehber öğretmenlerin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yanı sıra, özel eğitim ile ilgili görev ve sorumlulukları da yer almaktadır. Bazı müdürlerin bu soruya, sadece, kaynaştırma uygulamalarıyla rehber öğretmenler ilgileniyor

şeklinde cevap vermeleri kaynaştırma uygulamalarının sorumluluğunun büyük bir kısmını rehber öğretmenlere bıraktıklarını düşündürmektedir.

Müdürlerden bazıları da BEP uyguladıklarını belirtmişlerdir. BEP'in uygulanması da, kaynaştırma uygulamalarında uyulması gereken yasal bir süreçtir. ÖEHY'nin kaynaştırma yoluyla eğitim bölümünde *“Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri hâlinde kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını; özel eğitim sınıflarında ise sınıfın türüne göre bu Yönetmeliğin 26 ncı ve 27 nci maddelerinde belirtilen eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanır”* ifadesi yer alır.

Bazı müdürler ailelerle görüşmeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Kaynaştırma uygulamalarında aileler ile görüşmelerin yapılması hatta aile eğitimi yapılması önemlidir. Bu konuda ÖEHY'nde “aile eğitimi” bölümü yer alır ve *“aile eğitim programları, RAM'lar, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullar tarafından hazırlanır ve yürütülür”* ifadesi yer almaktadır.

Bazı müdürler ise, sınıflarda ikiden fazla kaynaştırma öğrencisi bulundurmamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. ÖEHY'de bu konuyla ilgili olarak, *“kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylerin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir”* ifadesi yer almaktadır. Ancak pratikte bu uygulama gerçekleştirilememektedir. Sınıf mevcutları birçok okulda 35'in çok üstüne çıkabilmekte ayrıca bir sınıfta ikiden fazla kaynaştırma öğrencisi bulunabilmektedir.

4.1.1.1. Öğretmenler İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Müdürlerin çoğu, öğretmenleri, Milli Eğitimin düzenlediği, özel eğitim konulu, hizmet içi eğitim seminerlerine katılımlarını teşvik ettiklerini belirtmişlerdir.

Kargın'a (2004:10) göre, okul müdürü öğretmene yeni bilgileri kazanmada, gereksinim duyduğu materyalleri sağlamada, okul içinde ve dışında gerekli kişilerle işbirliğine girmede yardımcı olmalıdır.

Batu ve Krcaali-İftar (2006:25), sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli bireyler ve kaynaştırma konularında bilgilendirilmelerinin ve hizmet-içi eğitim programlarından yararlanmalarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinde olumlu yönde değişiklikler sağlayacağını belirtmişlerdir.

Türkoğlu'nun (2007:176) yaptığı bir araştırma sonucunda, kaynaştırma uygulamaları konusunda yapılan bilgilendirme çalışmalarının, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin düşüncelerinde olumlu yönde değişikliğe yol açtığı görülmüştür. Bilgilendirme çalışmaları öncesinde kaynaştırma eğitime olumlu yaklaşmayan öğretmenlerin, bilgilendirme sonrasında kaynaştırma uygulamalarının oldukça yararlı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Gözün ve Yıkılmış'ın (2003:136), yaptığı bir diğer araştırma sonuçları da kaynaştırmaya yönelik hazırlanan bilgilendirme programının öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını olumlu yönde değiştirmede etkili olduğunu göstermektedir.

Şahbaz'ın (1997:50) yaptığı bir araştırma bulguları ise, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının değiştirilmesinde bir oturumluk uygulamaların yeterli olmadığını göstermektedir.

Yıkılmış, Şahbaz ve Peker'in (1997:33) yapmış olduğu bir araştırmada iki haftalık (60 saat) hizmet-içi eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına devam eden engelli öğrencilere yönelik tutumlarını değiştirmede etkili olduğu belirlenmiştir.

Bazı müdürler de rehber öğretmenlerin sınıf öğretmenlerine destek olduklarını ifade etmişlerdir. Rehber öğretmenlerin destek olduğu konuların başında PEP'lerin hazırlanması gelmektedir.

Batu ve Kırcaali-İftar (2006:25-26), kaynaştırmanın başarıyla uygulanabilmesi için öğretmenlerle gerçekleştirilebilecek etkinliklerde rehber öğretmenlerin görev alabileceğini belirtmişlerdir.

4.1.1.2. Kaynaştırma Öğrencileri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Görüşme yapılan müdürler, kaynaştırma öğrencileriyle ilgili en çok yapılan çalışmaları; BEP uygulanması, kaynaştırma öğrencilerine sorumluluk ve görev verilmesi ve rehber öğretmen tarafından desteklenmeleri şeklinde ifade etmişlerdir.

573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede, BEP yasal bir zorunluluk olarak yer almıştır. BEP, okulda oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanır ve ÖEHY Madde 72'de, "Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumlarda eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP'lerini hazırlamak amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulur" ifadesi yer alır. Yine ÖEHY'ne göre bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimine, okul/kurum müdürü

veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlık yapar ve bu birimin çalışma usul ve esasları okul/kurum yönetimince belirlenir.

4.1.1.3. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Çoğu müdür, kaynaştırma öğrencileri hakkında, normal gelişim gösteren öğrencilere bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Normal gelişim gösteren öğrenciler, genellikle engelli bireyler hakkında daha önce bir deneyim yaşamamışlardır. Bu nedenle sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine karşı önyargılı davranabilmektedirler. Sucuoğlu ve Kargın'a (2006:283) göre öğrencilerin, özel gereksinimli birey ve bireysel farklılıklar hakkında bilgilendirilmeleri bu çocukların tutumlarında olumlu değişimler sağlamaktadır.

4.1.1.4. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Diken ve Sucuoğlu'na göre (1999:26), engelli ve engelli olmayan öğrencilerin ailelerinin, engelli öğrenci ve kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmaları kaynaştırmanın başarısında etkili olabilmektedir.

Yigen'in (2008:99) gerçekleştirdiği bir araştırmada anne-babaların beklentilerinin arasında öğretmenlerin aileleri yönlendirmesi ve bilgilendirilmesi olduğu saptanmıştır.

4.1.1.5. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Aileleri İle İlgili Çalışmalar

Normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri ile ilgili, çoğu müdür, onlara bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Öncül ve Batu'nun (2005:52) yaptığı bir araştırmada normal gelişim gösteren öğrenci annelerinin kaynaştırma konusunda fazla bilgiye sahip olmadıkları ve bu konuda bilgilendirildikleri takdirde kaynaştırmaya karşı görüşlerinin daha olumlu olacağı gözlenmiştir. Normal gelişim gösteren sekiz öğrenci velisi ile yapılan bu araştırmada kendisiyle görüşülen anneler, okulla sürekli iletişim içinde olmanın kaynaştırma uygulamasının başarısını arttıran bir etken olacağını söylemişler, ayrıca velilerin bilgilendirilmesinin önemli olduğunu da vurgulamışlardır.

4.1.1.6. Fiziksel Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu bu konuyla ilgili özel bir çalışmalarının olmadığını dile getirmişlerdir. Bunun sebebi olarak da fiziksel engelli öğrencilerinin

olmadığını vurgulamışlardır. Müdürlerden bazıları fiziksel engelli öğrencilerin sınıflarını alt katta tuttuklarını belirtmişlerdir. ÖEHY, Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları kısmında, “Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun fiziksel,.. ortam düzenlemeleri yapılır” ifadesi yer almaktadır. Yönetmeliğin bu ifadesine karşın bazı ortopedik engelli öğrencilerin sınıflarının halen üst katlarda tutulduğu gözlemlenmektedir.

Yeni yapılan ilköğretim okulu binalarında fiziksel engelli öğrenciler için gerekli donanımların (rampa, engelli tuvaleti, asansör) var olduğu gözlenmiştir. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı asansörler kullanılamamaktadır. Bu bulgular ışığında var olan mevzuatın yeterince uygulanmadığını söylemek mümkündür.

Avcıoğlu ve arkadaşlarının (2005:229) yürüttüğü bir araştırma bulgularına göre kaynaştırma uygulamalarına devam eden ortopedik engelli öğrencilerin fiziksel yapıdan kaynaklı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

4.1.1.7. Sosyal Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, kaynaştırma öğrencilerini, okulda yapılan törenlere ve sosyal etkinliklere katılımlarını teşvik ettiklerini ifade etmişlerdir. ÖEHY “Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun sosyal ortam düzenlemeleri yapılır” ifadesi yer alır. Bazı müdürler de, kaynaştırma öğrencilerine, görev ve sorumluluk verdiklerini dile getirmişlerdir.

4.1.1.8. Psikolojik Ortam İle İlgili Yapılan Düzenlemeler

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, bu konuda rehber öğretmenlerin çalışmalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı müdürler ise, kaynaştırma öğrencilerine diğer öğrencilerden farklı olmadıklarını hissettirmeye çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

Yine bu konuyla ilgili ÖEHY’nde “kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun psikolojik ortam düzenlemeleri yapılır” ifadesi yer alır.

4.1.1.9. Destek Özel Eğitim Hizmetleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, destek eğitimin rehber öğretmen tarafından sağlandığını belirtmişlerdir. Bazı müdürler ise destek eğitimin sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ya da özel eğitim öğretmenleri tarafından sağlandığını belirtmişlerdir.

Batu'ya (2000:36) göre özel eğitim destek hizmetleri, öğretmenlerin uzmanlarla bir arada, işbirliği içinde çalışmasını gerektirmekte ve eğer sağlıklı bir şekilde uygulanabilirse kaynaştırma uygulamalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Özel eğitim destek hizmetleri üç şekilde sağlanabilir; Kaynak oda eğitimi, sınıf-içi yardım ve özel eğitim danışmanlığıdır. Kaynak oda eğitimi özel eğitim öğretmeni veya uzman tarafından, sınıf-içi yardım destek hizmet uzmanı tarafından, özel eğitim danışmanlığı özel eğitim öğretmeni ya da rehber öğretmen tarafından verilebilir.

4.1.1.10 Öğretimsel Uyarlamalar ve BEP İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Genel olarak tüm müdürler, okullarında BEP hazırlandığını ve uygulandığını belirtmişlerdir. Ancak bu süreç her okulda farklı şekilde uygulanmaktadır.

Bazı müdürler rehber öğretmenlerin BEP hazırladığını ve öğretmenlerin bu BEP'leri uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bazı müdürler ise sınıf öğretmenlerinin BEP hazırladığını, bazı müdürler de rehber öğretmenle birlikte sınıf öğretmenin BEP hazırladığını belirtmişlerdir. Bu süreçte bazı müdürler, bazı öğretmenlerin BEP uygulamak istemediğini ve bunu artı bir yük olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Sucuoğlu ve Kargın'a (2006:146) göre BEP'in yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmesiyle birlikte, özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin eğitimsel gereksinimleri yasal olarak güvence altına alınmıştır ve BEP ailenin de içinde bulunduğu bir ekip tarafından yılda bir kez hazırlanır.

Araştırma bulgularına göre müdürlerin BEP hazırlanmasının yasal bir gereklilik olduğunun farkında olduklarını ancak uygulamada değişik sorunlar yaşadıklarını söylemek mümkündür.

4.1.1.11. Okulda Bulunan Yardımcı Personelin Eğitimi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, yardımcı personele kaynaştırma öğrencileri ile ilgili genel bilgiler verdiklerini ifade etmişlerdir. Bazı müdürler ise bu konuyla ilgili bir çalışmalarının olmadığını dile getirmişlerdir.

Uysal'ın (1995:111) yaptığı bir araştırma bulgularına göre, yönetici ve öğretmenlerce yapılacak bilinçli yönlendirmelerle, yardımcı personelden sorun gelmeden kaynaştırma uygulamalarını yürütmek mümkün olabilmektedir.

4.1.1.12. Yasa ve Yönetmeliklerin Uygulamaya Konulabilmesi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, yasa ve yönetmeliklerin öğretmenlere tebliğ edildiğini belirtmişlerdir. Bazı müdürler ise yasa ve yönetmeliklerin öğretmenlere tebliğ edilmesinden sonra toplantılar düzenlenerek yeniliklerin tartışıldığını ifade etmişlerdir.

Uysal (1995:24) yaptığı bir araştırmada okul yöneticilerinin kaynaştırma konusundaki yasa ve yönetmelikleri bilmeleri ve uygulamaya dönük olarak yorumlayabilmelerinin gerekliliğini vurgulamıştır.

4.1.2. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamaları Sırasında En Sık Karşılaştıkları Sorunlar Konusundaki Düşünceleri

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu, en sık yaşadıkları sorunların kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler ile ilgili sorunlar, diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili sorunlar, kaynaştırma öğrencisi ile ilgili sorunlar ve sınıf mevcudu müdürler tarafından ifade edilen diğer önemli sorunlar olarak dikkat çekmektedir.

Görüşme yapılan müdürler, ailelerin çocuklarının durumunu kabullenmekte zorluk çektiklerini hatta bu nedenle RAM'dan alınan randevulara çeşitli bahanelerle gitmediklerini belirtmişlerdir. Uysal'ın (1995:114) gerçekleştirdiği bir araştırmada, görüşme yapılan öğretmen ve okul yöneticileri, ailelerin çocukları ile ilgilenmemesini en büyük sorun olarak belirtmişlerdir. Ayrıca çocuğun durumunu kabul etmeme, çocuğun eğitiminin yararına inanmama ve çocuğu tanımamanın olumsuz etkileri vurgulanmıştır.

Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu'nun (2003:61) gerçekleştirdiği bir araştırmada okul müdürlerinin büyük çoğunluğu okullarının kaynaştırma çalışmaları için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, okulun fiziksel koşullarının uygun olmaması, sınıf öğretmenlerinin isteksiz oluşu, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması ve diğer öğrencilerin ailelerinin isteksiz olması şeklinde belirtmişlerdir.

Sucuoğlu ve Kargın'a (2006:352) göre engelli olmayan çocukların anne babaları başlangıçta kaynaştırma programlarını onaylamamakta ve çocuklarının kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı sınıflara devam etmesini istememektedirler. Görüşme yapılan müdürler diğer öğrencilerin aileleriyle ilgili yaşadıkları problemleri, bu ailelerin özel gereksinimli öğrenciyle kendi çocuklarının aynı sınıfta olmasını istemedikleri şeklinde ifade etmişlerdir.

4.1.3. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Unsurlar Hakkındaki Düşünceleri

Kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar konusunda, görüşme yapılan müdürler, bu konuda en önemli etmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin, öğretmenlerin, sınıf mevcudunun, okul yönetiminin, ve fiziksel ortamın önemli unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Batu ve Kırcaali-İftar (2006:23), kaynaştırmanın başarıyla gerçekleşebilmesi için gerekli olan unsurları, öğretmenler, normal gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma öğrencileri, okul yönetimi, kaynaştırma öğrencilerinin aileleri, fiziksel ortam, normal gelişim gösteren çocukların aileleri, destek özel eğitim hizmetleri ve ek hizmetler olarak belirtmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamalarının yasallaşması ve yaygınlaşmasında engelli çocuğu olan ailelerin büyük katkısı vardır. Bu aileler çocuklarının diğer akranları gibi en iyi eğitim olanaklarına sahip olmalarını ve onlarla birlikte eğitim almaları gerektiğini savunmakta ve bunun için mücadele etmektedirler (Schulz, Carpenter ve Turnbull, 1991, Akt.: Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Praisner'a (2003:135) göre, kaynaştırma hakkında müdürlerin tutumu, öğrenciler için artan fırsatlar olarak ya da özel eğitimin gereksinimlerini karşılayamama ile sonuçlanabilir. Bu nedenle kaynaştırmanın başarılı olabilmesi için ilk ve öncelikli olarak okul yöneticileri kaynaştırma için olumlu tutum ve davranışlarda olmalılar.

4.1.4 Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Rehberlik ve Denetim Süreci İle İlgili Düşünceleri

Görüşme yapılan müdürlerin çoğu denetim sürecinin işlevsel olmadığını ifade etmişlerdir. Bir müdür özel eğitimle ilgili bir denetimin var olmadığını ifade etmiştir. Bazı müdürler müfettişlerden rehberlik konusunda gerekli desteği aldıklarını dile getirmişlerdir. Bazı müdürler ise rehberliği okul yönetiminin ve rehber öğretmenin yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Uysal'ın (1995:116) yürüttüğü bir araştırmada öğretmen ve yöneticilerden oluşan katılımcıların yarısından fazlası kaynaştırma konusunda denetleme ve rehberlik yapılmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tamamı ise denetim ve rehberliğin yalnızca müfettişlerce yapıldığını, bunun da kaynaştırmayı olumsuz yönde etkilediğini dile getirmişlerdir. Deneklerin birçoğu da müfettişlerce yapılan denetimlerde kaynaştırma

uygulanması ve kaynaştırma öğrencisinin göz önüne alınmadığını, bunun da kaynaştırma uygulamasını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

4.1.5. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamasının Yararlı Olup Olmadığına İlişkin Düşünceleri

Görüşme yapılan müdürlerin tamamı kaynaştırma uygulamasının yararlı bir uygulama olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı müdürler, kaynaştırmanın özel gereksinimli çocuklar için, aileler için, toplum için ve diğer öğrenciler için yararlı bir uygulama olduğunu dile getirmişlerdir.

Sucuoğlu ve Kargın'a (2006:58) göre, kaynaştırmanın olumlu etkileri sadece özel gereksinimli öğrencilere değil, aynı zamanda o sınıfta bulunan diğer öğrencilere, öğretmenlere, özel gereksinimli çocuğu olan veya olmayan velilere bulunmaktadır.

Kırcaali-İftar (1998:19) ise, kaynaştırmanın özel gereksinimi olmayan öğrencilere olan yararına dikkat çekmiş ve kaynaştırma sınıfındaki diğer öğrencilerin, bireyler arasında varolan farklılıklara karşı daha fazla hoşgörülü olmayı öğrenebileceklerini ve kaynaştırmanın normal öğrencilerin işbirliği ve yardımlaşma becerilerini arttırdığını belirtmiştir.

4.1.6. Müdürlerin Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Arttırmaya Yönelik Önerileri

Başarılı bir kaynaştırma uygulaması için müdürler çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Çoğu müdür destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Sınıf mevcudunun az olması, öğretmenlerin ve yöneticilerin kaynaştırma konusunda eğitim almaları gerektiği, uygun fiziksel ortamın sağlanması ve fiziksel kaynakların artırılması, takım çalışması ve işbirliğinin olması, öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmesi, velilerin kaynaştırma konusunda bilgilendirilmeleri de müdürlerin kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileri arasında yer almaktadır.

Türkoğlu'na (2007:177) ait bir araştırmada, öneriler arasında, kaynaştırma uygulamasının yürütüldüğü okullarda öğretmenlere, okul yönetimine, normal gelişim gösteren öğrencilerin anne babalarına özel eğitim ve kaynaştırma uygulamalarına yönelik olarak bilgilendirilmeleri yer almaktadır.

Batu'ya (2000:36) göre özel eğitim destek hizmetleri sağlıklı bir şekilde uygulanabilirse kaynaştırmayı kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Orel ve arkadaşlarının (2004:23) yaptığı bir araştırmada, kaynaştırmaya ilişkin ders almanın, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Bu araştırma sonuçları, kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik müdürlerin önerileri arasında yer alan “öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmesi “ önerisini destekler niteliktedir. Öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim ve kaynaştırma derslerine zorunlu ders olarak yer verilmesinin öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının olumlu olmasına ve dolayısıyla kaynaştırma uygulamalarının başarısının artmasına katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Batu’ya (2003:24) göre kaynaştırma uygulamasının yapılacağı fiziksel ortamın kaynaştırmanın başarısına önemli bir etkisi vardır. Fiziksel ortamla ilgili yapılabilecek ilk ve en önemli şey, sınıfın fiziksel şartlarının elverdiğinden ya da öğretmenin ilgilenebileceğinden daha fazla sayıda öğrenci bulunmamasıdır. Bu konuda ÖEHY’nde ilköğretim için önerilen sayı 25-35 arasındadır. Batu aynı zamanda sınıf öğretmenin kaynaştırma uygulamalarını gerçekten istemesi halinde kalabalık sınıflarda da başarılı kaynaştırma uygulamalarının yapılabileceğini belirtmektedir.

4.2. Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda, uygulamaya yönelik ve ileri araştırmalara yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Normal gelişim gösteren çocuklar gibi, özel gereksinimli çocukların da temel bir insan hakkı olan eğitim hakkının varlığına, korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin tüm önlemler alınmalıdır.
2. Kaynaştırma uygulamalarında yer alan herkes, kaynaştırma uygulaması başlamadan önce haberdar edilmeli ve kaynaştırma uygulamasına hazırlanmalıdır.
3. Kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okullarda, yöneticilere, öğretmenlere, rehber öğretmenlere, kaynaştırma öğrencileri ve ailelerine, normal gelişim gösteren öğrenciler ve ailelerine, okul personeline kaynaştırma konusunda eğitim verilmelidir.
4. Kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okulların, özel eğitim ve kaynaştırma konusunda, uzmanlardan, sistematik olarak destek alması sağlanmalıdır. Görüşme yapılan müdürler bu desteğin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ya da RAM’lar tarafından, bölgesel olarak sağlanabileceğini belirtmişlerdir.

5. Kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okulların fiziksel şartları özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun düzenlenmeli ve bu düzenlemeler pratikte kullanılabilir hale getirilmelidir.
6. Okul yöneticileri, öğretmenler ve rehber öğretmenler, kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutumlara sahip olmalı ve bu tutumlarıyla normal gelişim gösteren öğrencilere örnek olarak, onların özel gereksinimli öğrenciyi kabullenmelerini ve sağlıklı iletişim kurmalarını desteklemelidirler.
7. RAM'lar kaynaştırma uygulamaları konusunda okullarla daha fazla işbirliği yapmalı ve eğitimler düzenlemelidir. Görüşme yapılan müdürler, kaynaştırma uygulamaları konusunda RAM'lardan daha fazla destek beklediklerini ve RAM'ların sayısının artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.
8. Kaynaştırma uygulamalarında yer alan tüm bireyler arasında iletişim ve işbirliği sağlanmalıdır.
9. Kaynaştırma uygulamalarında rehber öğretmene birçok görev yüklenmiştir. Rehber öğretmenlerin bu görevleri yerine getirebilmeleri için onlara gerekli destekler sağlanmalıdır.
10. Öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim ve kaynaştırma dersleri yer almalıdır.

4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Yöneticilerin kaynaştırma öğrencilerine ve ailelerine yönelik tutumlarını ve empati düzeylerini inceleyen bir araştırma önerilebilir.
2. Özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin okul yönetiminden beklentilerini inceleyen bir çalışma yürütülebilir.
3. Kaynaştırma uygulamalarının, özel gereksinimli öğrenci ve ailesi için olası dezavantajlarını inceleyen bir araştırma önerilebilir.
4. Kaynaştırma uygulamalarında yönetici tutumlarının özel gereksinimli öğrencinin ailesini nasıl etkilediğini inceleyen bir çalışma önerilebilir.
5. Kaynaştırma öğrencilerinin beklentilerini inceleyen bir araştırma önerilebilir.
6. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki rollerini inceleyen bir çalışma yürütülebilir.
7. Benzer bir araştırma, görüşme tekniğinin yanı sıra gözlem yapılarak da gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2000). *Zihin Özürlü Çocuklarla Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Problem Davranışlarla İlgili Görüş ve Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Akçamete, G. (2009). *Özel Gereksinimli Olan Çocuklar*, Akçamete, G. (Ed.), **Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim** (31-74), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*, Ataman, A., (Ed.), **Özel Eğitime Giriş** (9-31), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H., Demiray, Z., Çetin, Müzeyyen. (2005). *Kaynaştırma Sınıfına Devam Eden Ortopedik Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Güçlüklerin Belirlenmesi*. **XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aydın, B., Şahin, R. (2002). *Kaynaştırma Programının Uygulandığı Okullardaki Uygulamalarla Özel Eğitim Yönetmeliğinin Karşılaştırılması*. **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Bailey, J., Plessis, D. (1997). *Understanding Principals' Attitudes Towards Inclusive Shooling*. **Journal of Educational Administration**, 35 (5), 428-438.
- Barnett, Carol, Monda-Amaya, Lisa E. (1998). *Principal' Knowledge of and Attitudes Toward Inclusion*. **Remedial and Special Education**. 19(3).
- Başaran, İ.E. (1989). **Eğitime Giriş**. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Batu, S. (2003). *Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri*. (Ed. Eripek, S.), **Özel Eğitim** (15-28). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Batu, S., (2000). *Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri*, **Özel Eğitim Dergisi**, 2(4), 35-45.
- Batu, S. (1998). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Batu, S., Kırcaali İftar, G. (2006). **Kaynaştırma**. Ankara: Kök Yayıncılık.

Batu, S., Uysal A., (2009). *Günümüz Sınıflarına Engelli Çocukların Katılımını Destekleme*, Akçamete, G., (Ed.), **Genel Eğitim Okullarında Özel gereksinimli Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim** (113-140), Ankara: Kök Yayıncılık.

Çinko, N. (2004). *İlköğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Yöneticilerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Çotuksöken, B. (2003). *Felsefe Açısından Eğitim ve Kültür Kavramları*, Çotuksöken, B., (Ed.), **Felsefe Söyleşileri I-II (77-81)**, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Diken, H.İ., Sucuoğlu, B., (1999). *Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. **Özel Eğitim Dergisi**, 2 (3), 25-39.

Dilek, D. (2006). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri Ders Notları

Diler, N. (1998). *Kaynaştırma Kavramı, Kaynaştırma Uygulamaları ve Etkili Kaynaştırma İçin Yapılması Gerekenler*. **8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**, Edirne.

Ekiz, D. (2003). **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Erhard, R., Umansky, T. (2005). School Counsellors' Involvement in the Process of Inclusion in Israel. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52, 175-194. Akt. Turhan, C. (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eripek, S. (Ed.). (1993). **Özel Eğitim**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Eripek, S. (Ed.). (2008). **Özel Eğitim**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ertürk. S. (1972). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara.

Friend, M., Bursuck, William D. (2006). **Including Students With Special Needs**, Boston: Pearson Education.

Garvar-Pinhas, A., ve Schmelkin, L.P. (1989). *Administrator' and teacher' attitudes toward mainstreaming*. **Remedial and Special Education**, 10(4), 38-43.

Gözün, Ö. ve Yıkmış, A. (2003). *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusundaki Bilgilendirmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumların Değişimindeki Etkililiği*. **XII.Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**, Eskişehir: Karatepe Yayınları, 136-147.

Kale, M. (2007). *Eğitimin Temel Kavramları*. (Ed:Karip, E.) **Eğitim Bilimine Giriş** (1-19), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Karasar, N. (2006). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T., (2004). *Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri*, **Özel Eğitim Dergisi**, 5(2), 1-13.
- Kargın, T., Acarlar, F., Sucuoğlu, B., (2003). *Öğretmen, Yönetici ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, **Özel Eğitim Dergisi**, 4(2), 55-76.
- Kaya, U. (2003). *İlköğretim Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum ve Uygulamalarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kırcaali İftar, G. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma*. **Eğitim ve Bilim**, 16, 45-50.
- Kırcaali İftar, G. (1998). **Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim**. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No:561.
- Kırcaali İftar, G. & Uysal, A. (1999). *Zihin Özürlü Öğrencilere Özel Eğitim Danışmanlığı Aracılığıyla Uygulanan Resimli Fişlerle Okuma-Yazma Öğretiminin Etkililiği*, **Özel Eğitim Dergisi**, 2(3), 3-13.
- Kuş, E. (2007). **Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri**, Ankara : Anı Yayıncılık.
- Lewis, R., Doorlag, D. (1983). **Teaching Special Students in the Mainstream**. Ohio: Charles E. Merrill Publishing Company.
- May, T., (1997). **Social Research Issues, Methods and Process**, Philadelphia : Open University Pres.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006), “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”, <http://orgm.www.meb.gov.tr>, (10.03.2008)
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009), “Özel eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2008/2009 Öğretim Yılı Özel Eğitim Okul ve Kurumları Sayısal Genel Sonuçları”, <http://orgm.www.meb.gov.tr>, (10.11.2009)
- Orel, A., Zerey, Z., Töret, G., (2004). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*, **Özel Eğitim Dergisi**, 5(1), 23-33.
- Öncül, N., Batu, S., (2005). *Normal Gelişim Gösteren Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*, **Özel Eğitim Dergisi**, 6(2), 37-54.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S., (2001). **Özel Eğitime Giriş**. Ankara:Karatepe Yayınları
- Pupke, W.R. (1977). *The Effects of School Principals' Experience on Attitude Toward and Knowledge of Handicapped Students*. **Disertation Abstracts**, 38 (08), 4737-A. Akt. Uysal,

A. (1995).*Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Praisner, C.L. (2003). *Attitudes of Elementary School Principals Toward the Inclusion of Students With Disabilities.* **Council for Exceptional Children**, 69(2), 135-145.

Schulz, J.B., Carpenter, C.D., Turnbull, A.P. (1991). **Mainstreaming exceptional students: A guide for classroom teachers.** Boston, Allyn and Bacon. Akt.: Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). **İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş.

Sucuoğlu, B. (2004). *Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar, Özel Eğitim Dergisi.* 5(2), 15-23.

Sucuoğlu, B. (2006). **Etkili Kaynaştırma Uygulamaları.** Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hizmetleri.

Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). **İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş.

Şahbaz, Ü. (1997). *Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkililiği.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turhan, C. (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Türkoğlu, Y. (2007). *İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Uysal, A. (1995).*Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uysal, A. (2003). *Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri.* **13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi.** Ankara: Kök Yayınevi.

Williamz, G.J., Reisberg, L. (2003). *Successful Inclusion: Teaching Social Skills Through Curriculum Integration.* **Intervention in School and Clinic**, 38, 205-210.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıkımlı, A., Şahbaz, Ü., Peker, S. (1997). Hizmetiçi Eğitim Programlarının Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi. 7. Özel Eğitim Günleri Bildirileri. Eskişehir: Karatepe Yayınları.

Yıkımlı, A., Sazak Pınar, E. (2005). *İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi*, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 5(1), 7-22.

Yigen, S., (2008) *Çocuğu İlköğretim Kademesinde Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden Anne-Babaların Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Beklentileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

T.C. Ba bakanlık, <http://www.ozida.gov.tr/arastirma/oztemelgosterge.htm>
(Erişim tarihi 8.11.2009)

EKLER

<u>EK</u>	<u>Sayfa</u>
1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	77
3. SÖZLEŞME.....	78
4. GÖRÜŞME TAKVİMİ.....	79
5. GÖRÜŞME FORMU.....	80
6. GÖRÜŞME KILAVUZU.....	81
7. GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI.....	82
8. İZİN BELGESİ.....	86

EK-2

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet

Kadın () Erkek ()

2. Yaş -----

3. Mezun olduğunuz üniversite/bölüm:

4. Meslekteki kıdeminiz:

5. Yöneticilikte deneyim yılınız:

6. Üniversite eğitiminizde özel eğitim ile ilgili ders/dersler aldınız mı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ise, dersin adını, içeriğini ve toplam süresini yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili hizmet-içi eğitim, kurs, seminer vb. aldınız mı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ise, aldığınız eğitimin türünü, süresini ve içeriğini yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Okulunuzun mevcudu:

.....
.....

9. 2008 - 2009 eğitim-öğretim yılında okulunuzdaki toplam kaynaştırma öğrencisi sayısı:

.....

EK-3

SÖZLEŞME

Sayın İlköğretim Okulu Müdürü,

Öncelikle, yaptığım araştırma için gerekli olan bu görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Bu araştırma İlköğretim Okulu müdürlerinin, okullarında yürüttükleri kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi almak ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla yürütülmektedir. Araştırmayı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izin ile yapmaktayım.

Size uygun yer ve zamanda sizinle bireysel görüşme yapmak istiyorum. Görüşme sırasında, olabilecek kesintileri önlemek ve zamanı iyi kullanabilmek için teyp kaydı yapmak istiyorum. Kayıtlarda yer alacak bilgiler sadece bilimsel veri olarak kullanılacak ve veri analizinde yardım alacağım uzman dışında başka hiç kimse tarafından dinlenmeyecektir. Verilerin dökümü yapıldıktan sonra bu kayıtlar silinecektir.

Araştırma tamamlandıktan sonra sonuçlar istenirse tarafınıza ulaştırılacaktır.

Görüşmede verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık verilmeyeceğine söz veriyorum.

Bu açıklamalar doğrultusunda, sizin bu çalışmaya gönüllü katıldığınızı ve araştırmacı olarak benim de verdiğim sözleri tutacağımı belirten bu sözleşmeyi karşılıklı olarak imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Görüşen

Gözde Uzun

Görüşülen

.....

EK-4

GÖRÜŞME TAKVİMİ

OKUL	GÖRÜŞME TARİHİ
Kazım Karabekir İ.Ö.O.	06.01.2009
Bostancı Atatürk İ.Ö.O.	08.01.2009
Melahat Şefizade İ.Ö.O.	13.01.2009
Münevver Şefik Fergar İ.Ö.O.	14.01.2009
Kaptan Hasanpaşa İ.Ö.O.	14.01.2009
Hüseyin Ayaz İ.Ö.O.	16.01.2009
Faik Reşit Unat İ.Ö.O.	20.01.2009
İnönü İ.Ö.O.	02.02.2009
Semiha Şakir İ.Ö.O.	03.02.2009
Melahat Akkutlu İ.Ö.O.	03.02.2009
İkbaliye İ.Ö.O.	12.02.2009
60. Yıl Anadolu İ.Ö.O.	16.02.2009
Şener Birsöz İ.Ö.O.	17.02.2009
Öğretmen Harun Reşit İ.Ö.O.	18.02.2009
İlhami Ertem İ.Ö.O.	25.02.2009
30 Ağustos İ.Ö.O.	26.02.2009
Cemal Diker İ.Ö.O.	26.02.2009

EK-5

GÖRÜŞME FORMU

1. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?
 - i. Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - ii. Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - iii. Diğer öğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - iv. Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - v. Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - vi. Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - vii. Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - viii. Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
 - ix. Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
 - x. Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - xi. Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?
 - xii. Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?
2. Okulunuzda kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
3. Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?
4. Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?
5. Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?
6. Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir?

EK-6

GÖRÜŞME KILAVUZU

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Bugün gerçekleştireceğimiz bu görüşme, yüksek lisans tezimin verilerini oluşturacaktır. Bundan dolayı bu görüşme çok önem taşımaktadır.

Araştırmamın amacı İlköğretim okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarında, müdürlerin rolünü incelemek ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini almaktır.

Sizinle gerçekleştireceğimiz görüşme ile ilgili size birtakım açıklayıcı bilgiler vermek istiyorum.

Görüşme soruları size benim tarafımdan sırasıyla sorulacaktır. Soru ile ilgili anlaşılmayan noktalar var ise ya da sorunun tekrarlanmasını istiyorsanız lütfen açıklama yapılmasını isteyiniz. Sorulara vereceğiniz yanıtların açık ve net olması araştırma için oldukça önem taşımaktadır.

Görüşme sırasında ses kaydı yapmak istiyorum. Kayıtlar saklı kalacak ve araştırma dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Araştırmada isminiz yer almayacaktır. Bunun yerine sizler için belirlenen kod isimler kullanılacaktır.

Açıklamaların ardından katılımcıya demografik bilgi formu verilerek doldurması istenir ve daha sonra katılımcıdan görüşme sırasında, bir sohbet ortamında olduğu gibi rahat olması istenerek görüşme başlatılır.

EK-7

GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

1. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları hakkında bilgi verir misiniz? Neler yapıyorsunuz?
 - a) Kaynaştırmayla rehber öğretmen ilgileniyor ve bu konuyla ilgili çalışmalarını yürütüyor
 - b) Öncelikle sene başında rehber öğretmen tarafından inceleme yapılıyor
 - c) Öğrenciyi RAM'a yönlendiriyoruz ve RAM'dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yapıyoruz
 - d) BEP uyguluyoruz
 - e) Velilerle görüşme yapıyoruz
 - f) Bir sınıfta ikiden fazla kaynaştırma öğrencisi bulundurmamaya çalışıyoruz
 - g) Özel eğitim sınıfı öğretmeni destek eğitim hizmeti veriyor
 - h) Rehber öğretmen destek eğitim hizmeti veriyor
 - i) Zaman zaman özel eğitim sınıfındaki öğrencileri kaynaştırma sınıflarına alıyoruz
 - j) Diğerleri
- a. Öğretmenler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - a) Yönetmelik değişiklikleri tebliğ ediyor
 - b) Rehber öğretmen tarafından destek veriliyor
 - c) Özel eğitim öğretmeni destek oluyor
 - d) Milli Eğitimin düzenlediği özel eğitim konulu, hizmet içi eğitim seminerlerine katılmalarını teşvik ediyoruz
 - e) Değişik kurumlarla işbirliği yapıyoruz ve seminerler düzenliyoruz (Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, özel rehabilitasyon merkezleri)
 - f) Kişisel olarak, kaynaştırma konusunda öğretmenlerle görüşüyorum
 - g) Müfettişlerin yönlendirmesi oluyor
 - h) Diğerleri
- b. Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
 - a) BEP uyguluyoruz
 - b) Zaman zaman diğer öğretmenler o öğrenciyle bireysel olarak ilgileniyorlar
 - c) Onları daha fazla onore etmeye çalışıyoruz
 - d) Sorumluluk ve görev veriyoruz
 - e) Öğretmen sınıf içinde özel uygulama yapıyor
 - f) Diğer öğrencilerden farklı olmadıkları duygusunu vermeye çalışıyoruz
 - g) Okulu sevmeleri için çaba sarf ediyoruz
 - h) Rehber öğretmen tarafından destek veriliyor
 - i) Diğerleri

- c. Diğer öğrenciler ile ilgili neler yapıyorsunuz?
- Diğer öğrencileri kaynaştırma öğrencileri hakkında bilgilendiriyoruz
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri
- d. Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
- Bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz
 - Bireysel görüşmeler yapıyorum
 - Diğerleri
- e. Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili neler yapıyorsunuz?
- Bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz
 - Şikayete gelen velileri ikna ediyoruz
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri
- f. Fiziksel ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
- Okul binası yeni yapıldığı için fiziksel engelli öğrenciler için her türlü donanım mevcut (asansör, rampa, tuvalet,..)
 - Fiziksel engelli öğrencilerin sınıflarını alt katta tutuyoruz
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri
- g. Sosyal ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
- Kaynaştırma öğrencilerinin okulda yapılan törenlere ve sosyal etkinliklere katılımını teşvik ediyoruz
 - Görev ve sorumluluk veriyoruz
 - Klüp çalışmalarına yönlendiriyoruz (resim, müzik, tiyatro, spor)
 - Maddi durumu iyi olmayan ailelerden etkinlik ücreti almıyoruz
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri
- h) Psikolojik ortam ile ilgili ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?
- Kaynaştırma öğrencileriyle bireysel görüşmeler yapıyoruz (sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ya da okul müdürü)
 - Bu konuda rehber öğretmenin çalışmaları var
 - Onlara diğer öğrencilerden farklı olmadıklarını hissettirmeye çalışıyoruz
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri
- i) Destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
- Destek eğitimi rehber öğretmen sağlıyor
 - Sınıf öğretmenleri ya da branş öğretmenleri destek eğitim veriyor
 - Özel eğitim öğretmeni destek eğitim veriyor
 - Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - Diğerleri

- j) Öğretimsel uyarlamalar ve BEP ile ilgili neler yapıyorsunuz?
- a) BEP çerçevesinde yapılması gereken genel süreç takip ediliyor
 - b) Rehber öğretmen BEP hazırlıyor ve öğretmenler uyguluyor
 - c) Sınıf öğretmenleri BEP hazırlıyorlar
 - d) Rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni birlikte BEP hazırlıyorlar
 - e) Diğerleri
- k) Okulda bulunan yardımcı personelin eğitimi konusunda neler yapıyorsunuz?
- a) Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili genel bilgi veriyoruz
 - b) Bu konuyla ilgili özel bir çalışmamız yok
 - c) Diğerleri
- l) Yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya konulabilmesi için neler yapıyorsunuz?
- a) Yasa ve yönetmelikler öğretmenlere tebliğ ediliyor
 - b) Yasa ve yönetmelikler öğretmenlere tebliğ edildikten sonra, toplantılar düzenleyerek yenilikleri tartışıyoruz
 - c) Diğerleri

2. Okulunuzda kaynaştırma uygulamalarını yürütürken en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

- a) Öğretmenler ile ilgili sorunlar
- b) Kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile ilgili sorunlar
- c) Diğer öğrencilerin aileleri ile ilgili sorunlar
- d) Kaynaştırma öğrencisi ile ilgili sorunlar
- e) Diğer öğrenciler ile ilgili sorunlar
- f) Sınıf mevcudu ile ilgili sorunlar
- g) BEP ile ilgili sorunlar
- h) RAM ile ilgili sorunlar
- i) Diğerleri

3. Sizce kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?

- a) Sınıf mevcudu
- b) Fiziksel ortam
- c) Kaynaştırma öğrencilerinin aileleri
- d) Diğer öğrencilerin aileleri
- e) Öğretmenler
- f) Okul yönetimi
- g) Kaynaştırma öğrencisi
- h) Diğer öğrenciler
- i) Çevre
- j) Destek özel eğitim hizmetleri
- k) Rehberlik servisi
- l) RAM'lar
- m) Diğerleri

4. Kaynaştırma uygulamalarındaki rehberlik ve denetim süreciyle ilgili neler söylersiniz?

- a) Denetim sürecinin işlevsel olduğunu düşünmüyorum
- b) Özel eğitimle ilgili denetim yok, genel denetim görüyoruz
- c) Denetim müfettişlerce sıkı bir şekilde yapılıyor
- d) Rehberliği okul yönetimi ve rehber öğretmen yapmalı
- e) Rehberlik konusunda müfettişlerden gerekli desteği alıyoruz
- f) Rehberlik servisimiz rehberlik yapıyor
- g) RAM'ların rehberlik sürecinde daha fazla katkı sağlaması gerekir
- h) Diğerleri

5. Sizce kaynaştırma uygulaması yararlı bir uygulama mıdır?

- a) Evet yararlı bir uygulamadır
- b) Diğerleri

6. Okullarda kaynaştırma uygulamalarının başarısını arttırmaya yönelik önerileriniz nelerdir?

- a) Öğretmenler kaynaştırma konusunda eğitim almalılar
- b) Yöneticiler kaynaştırma konusunda eğitim almalılar
- c) Sınıf mevcudu az olmalı
- d) Veliler kaynaştırma konusunda bilgilendirilmeliler
- e) Destek özel eğitim hizmetleri sağlanmalı
- f) Uygun fiziksel ortam sağlanmalı ve fiziksel kaynaklar arttırılmalı
- g) Takım çalışması ve işbirliği olmalı
- h) Kaynaştırma öğrencisinin devam edebileceği orta öğretim kurumları açılmalı
- i) Öğretmen yetiştiren tüm okullarda özel eğitim derslerine ağırlık verilmeli
- j) Her okulda özel eğitim sınıfı açılmalı
- k) Kaynaştırma öğrencileri için uygun müfredat ve ayrı programlar oluşturulmalı
- l) RAM'ların fiziki donanımı, kadrosu ve sayıları arttırılmalı
- m) Öğretmenlere değişik yollarla motivasyon sağlanmalı
- n) Diğerleri

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/3783/128778
Konu : Anket
(Gözde UZUN)

24/12/2008

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a)Maltepe Üniversitesi'nin 16/12/2008 tarih 2617 sayılı yazısı.
b)Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c)Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d)Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 23/12/2008 tarihli tutanağı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Gözde UZUN'un** İlimizde ekte adları verilen okullarda uygulanmak üzere "**Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bilgi ve Yeterlilikleri**" konulu anket çalışmalarını yapma istekleri hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Gözde UZUN'un** İlimizde ekte adları verilen okullarda uygulanmak üzere "**Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bilgi ve Yeterlilikleri**" konulu anket çalışmalarını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, İlgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M.ATA ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :

Ek-1. İlgi (a) yazı ve ekleri

OLUR
24/12/2007

Hikmet DİNÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı



NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526 13 82
E-Mail: kultur34@meb.gov.tr **Web:** <http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/kultur>

4440632